

TOOLISTEATER

Nr. 1

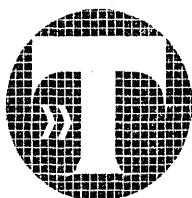
OKTOOBER 1936

HIND 15 SENTI
KOOS KAVAGA 20 SENTI

Sisu:

	Lhk.
*** Lugejaile	1
Oskar Kurmiste. Andres Särev „juubeldab“	3
Leo Soonberg. Teatri iseseisvusest	6
J. T. Dramatiseering ja „tõeline näidend“	9
*** W. Shakespeare'i „Othello“ „Töölisteatris“	13
*** August Mälgu „õitsev meri“	16
*** M. Trigeri „õnnelik abielu“	19
Oskar Kurmiste. Teatripublikut arvustama!	23
*** A. Sepa „Armastus ja maa“	25
Oskar Kurmiste. „Kirves ja kuu“	28
*** Sabast ja sarvist	30
*** Töölisteater 1936./37. aastal	33
*** Hooaja algus	34
*** Töölisteater 1935./36. a. hooajal	35

„Töölisteater“ nr. 2 ilmub novembri lõpul või detsembri
alul rikkaliku ja huvitava sisuga

VÄHESEL ARVUL ON VEEL SAADAVAL

TÖÖLISTEATRI KÜMMET AASTAT

1926.—1936.«

Suures kaustas 120 l hek.,
rikkalikult illustreeritud, 16
lehek. vasesügaavtrüki pilte.

Hind 1 kroon

Tellimised saata Töölisteatri büroole, Tallinn, Sakala 6, telefon 312-00

Kes raamatu hinna saadab rahas või väikestes postmarkides, sellele saadetakse raamat
kätte saatukuludeta

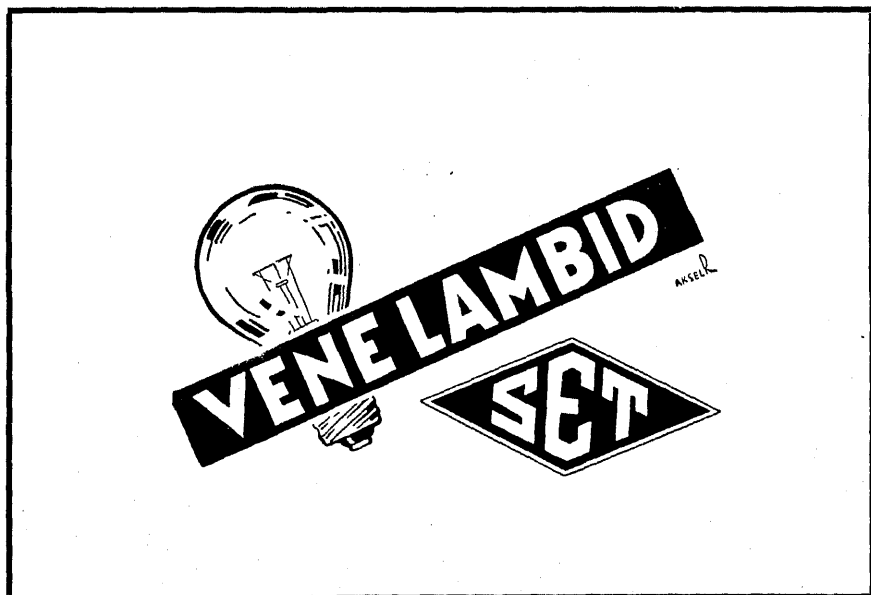
Teatrikunsti ja kirjanduse ajakiri „Töölisteater“. Väljaandja:
Tallinna Töölisteatri ühing. / Vastutav toimetaja: JOHANNES PÖLD-
ROOS. / Tegevtoimetaja KARL FREIBERG. / Ilmub kuus korda aastas.
Tellimishind 75 senti aastas, üksiknumber 15 senti. / Toimetuse ja
talituse aadr.: Tallinn, Sakala 6, telefon 312-00. / Toimetaja kõnetunnid
kella 10–12, telefon 315-33

Lugejaile

Käesolevaga algab oma ilmumist uus teatrikunsti ajakiri „Töölister““, mille ülesandeks eestkätt muidugi on rahuldada suurearvulise Töölisteri publiku tarbeid, kuid „Töölisteri“ ülesanded ei piirdu kaugeltki mitte sellega. Teatrikunst on jagamatu ja sellepärast uue ajakirja veergudel leiavad käsitlemist võimalust mööda kõik teatri eluavaldused nii kodu- kui välismaal, kõik teatrikunsti probleemid, mida aeg esile tõstab. Kuid teater ei ole ka eraldatud teistest kunstialadest, sellepärast „Töölister“ jälgib tähelepanelikult ka kirjanduse ja kunsti arengut ja püüab tutvustada oma lugejaid kõige huvitavaga ka neil aladel, kuivõrd ajakirja ruum seda lubab.

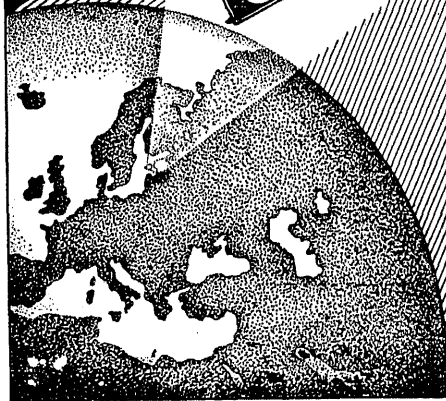
Loodame, et suudame uue ajakirja sisu hoida vajalikul kõrgusel, seda teha küllalt huvitavaks ja elavaks. Ühtlasi loodame, et see saab ka suurema leviku osaliseks kui ükski teine teatri ajakiri seni. Ajakirja odav hind peaks selleks kaasa aitama.

„Töölisteri“ toimetus.

KARL
JURGENS

UUS EESTI

ON
TABAV
SISULT
JA
SUUNALT

KUNI
33%
KOKKU-
HOIDU

AJALEHE ÜKSIKNUMBRI OSTJAILE
VÕIMALDAB

»UUS EESTI«
KOJU TELLIMINE

»UUS EESTI«

ON SISUKAM, SUUREM, HUVITAVAM JA
SEALJUURES O D A V A M 7 KORDA
NÄDALAS ILMUV AJALEHT

VÄHESE RAHAGA SAATE TEL-
LIDA EESTI PARIMA AJALEHE

TELLIMISI VÕTAVAD VASTU KÕIK POSTI-
ASUTUSED. »UUS EESTI« PEAKONTOR,
ABIKONTORID JA ESINDAJAD KOHAPEAL

Andres Särev

Andres Särev „juubeldab“

Andres Särev peab juba juubelit! Pisut kummaline mõelda, et mees, kes otse verivärske noorusliku energiaga hommikust õhtuni mässab mööda teatri proovisaale ja lavasid, õhtust hommikuni tegeleb režööraamatutega ja uurib romaane, mille kallale saaks karata dramatiseerima, kelle režissööri meel on otse tulvil täis lavastuslikekudest ideedest ja alati värsketest võtetest ja kel veel aega jätkub näitlejanagi väga vastutavate osade kallale asuda ja üllatuslikke tulemusi saavutada, — et see noormees Särev on juba üle viieteistkümne aasta tegutsenud näitlejana ja üle kümne aasta kutselise näitejuhina teatris. Ja oma ülinimlikult ränga töökoorma juures ei avalda veel ainustki väsimuse märki, vaid töötab edasipidi veelgi „vahasemalt“ laval edasi mässata ja teatripublikut üllatada värskete lavastustega ning ühtlasi ka meie kehva lavakirjandust rikastada uute väärtteostega. Ja nüüd ta süis „juubeldab“. Noh, las' juubeldab pealegi. Ega see ta töökoormat küll ei vähenda. Kuigi Särev ise oma näitleja tööd justkui arvesse ei võtagi ja ainult oma kümneaastast mässamist näitejuhina loeb kuidagi märkimise vääriliseks.

Andres Särev sündis 8. veebruaril 1902. a. Viljandimaal, Heimtali vallas, „päris“ mulkide südamel. Ta algas oma „elukarjääri“ — kohtuasutustes, teenis Viljandis prokuratuuris, kohtu-uurija juures ja rahukogu sekretäriina. Vist leidis, et ega kohus siiski õige teater ei ole — ja siirdus ärialale. „Lavastas“ siis tikk aega tol ajal nii kuulsa ja eduka Viljandi ajalehe „Sakala“ ning samanimelise kirjastusühisuse majanduslikke asju ärijuhina ja raamatupidajana, sealjuures aga juba asjaarmastajana tegeledes ka teatris. Kuid seegi äriasjade „lavastamine“ ja äriramatute „dramatiseerimine“ ei rahuldanud põrmugi parandamatut lavainimest A. Särevit ja 1922. a. sügisest alates heidab osa äriasju kõrvale ning astub kindlaltalgalise näitlejana „Ugala“ teatri tegelaskonda. Esimene osa „raha eest“ mängida oli tal kodanik Monteloup Soffus Michaelis'e näidendis „Revolutsiooni pulm“. Selle osaga algas tal ka kokkupuutumine arvustusega ja „Sakala“ teatriarvustaja võis märkida, et „Särev rahuldus“.

„Ugala“ tegutses A. Särev 1922.—1926. aastani, oli seal näitlejaks ja hiljem näitejuhiks. Esimeste lavastustena nägid lavavalgust A. Trilljärve „Tasuja“ ja Fr. Schilleri „Röövlid“.

Viljandist siirdus A. Särev Pärnu „Endla“ teatri teenistusse ja sealt varsti Pärnu Tööliseatri näitejuhiks. Pärnu Tööliseatris löikas A. Särev teatrijuhina omad esimesed ja hiilgavad „loorberid“: lühikese ajaga lõi ta mitte-millestki ühe parema provintsiteatri, mis nii kunstiliselt kui ka majanduskult kaugemale ette jõudis oma naabrist „Endlast“ ja Eesti teatrielu arengus silmapaistvat osa etendas.

Kuid võistlejana „Endlale“ loomulikult ei olnud Pärnu Tööliseater kuigi sallitav ja toetuste äravõtmisega suruti ta seisukorda, mis enam ei võimaldanud edukat tegevust. Ja 1930. a. jaanuaris A. Särev tuli Tallinna Tööliseatri näitlejaks ning näitejuhiks. Esimeseks tööks siin oli tal E. Vilde „Pisuhänna“ lavale toomine. Ja Tööliseatris ta nüüd töötabki juba kaheksandat hooaega väsimatult kogu oma hiigla suure tööjõuga, olles saanud üheks kandetalaks, ilma milleta Tööliseatrit ei oska enam kujutledagi. Kuid hoolimata oma töökoormast Tööliseatris on tal jõudu jatkunud ka „Draama-studio“ näitejuhtimise tööst osavõtmiseks ja — rohkem kui tosina dramaatiseeringu valmistamiseks.

*

Ei ole mingit võimalust siin lähidaltki peatuda A. Särevi kui lavastaja ja näitleja loomingu juures. See on lai ja mitmepalgeline, ideeküllane ja

VÄSINUD või JANUNE?

SIIS

SAIKU ÕILU

ON PARIM

H. Ibsen. „PEER GYNT“. Stseen esimesest pildist
Peer (A. Särev) ja Aase (A. Tamm)

alati värskel. Lepitagu sellega, kui ainult mainime ta kõige silmapaistvamaid saavutusi viimaste aastate jooksul. P. Schureki „Tänavmuusika“ hoogne rütm, S. Tredjakovi „Mõirga Hiina!“ haruldane värvirikkus ja draamatiline tugevus, A. Mälgu „Vaese mehe ututalle“ sügav ja mõtestatud realism, E. Vaiguri „Kraavihallide“ realistliku huumoriga tempereeritud külaromantika, O. Lutsu „Tagahoovis“ üllatuslikult kujurikas naturalism, H. Ibseni „Peer Gynti“ õnnestunud ümberloomine, A. Mälgu „Õitseva mere“ südamlikkus ja mere hinge mõistmine — kes oleks suutnud siin A. Säreviga võistelda! Terve rida teisigi õnnestumisi — L. de Vega „Naiste mäss“, A. Kivi „Nõmmekingsepad“, A. Mälgu „Neitsid lampidega“, O. Lutsu „Vaike nurgake“ — Tööliseatri, A. Gailiti „Toomas Nipernaadi“ ja „Kolmas kompanii“, eriti aga A. H. Tammsaare „Vargamäe“ seeria lavaletoomine „Draamastuudios“ märgib A. Särevi jäädava väärtusega lavatööd.

Kuigi A. Särev lavastajana on suurem kui näitlejana, siis ka siin võime märkida selliseid meisterkujusid nagu Esko „Nõmmekingseppades“, Peer Gynt, Pearn „Mahtsa sõjas“ jne.

Eripeatüki moodustavad A. Särevi dramatiseeringud. Kuigi mõnelt poolt on juba põhimõtteliselt sõditud dramatiseeringute vastu, siis ei saa ometi ütlemata jätta, et A. Särevi õnnestunud dramatiseeringud meie viimase aja kehva näitekirjandust otse võrratult on rikastanud. Eesti teater oleks olnud palju vaesem, kui ta viimaste aastate repertuaaris oleks puudunud näiteks O. Lutsu „Tagahoovis“ ja „Vaike nurgake“, E. Vilde „Mahtsa sõda“ ja „Mäeküla piimamees“, A. Mälgu „Õitsev meri“, A. H. Tammsaare

„Vargamäe“, „Härra Mauruse I järgu koolis“, „Abielu ja armastus“ ja „Vargamäe vanad ja noored“, A. Gailiti „Toomas Nipernaadi“ ja „Kolmas kompanii“ jne. Suurem osa neist kuulub parima hulka meie näitekirjanduses ja on teed leidnud pea kõigi Eesti kutseliste teatrite lavadele. Ning uued dramatiseeringud ootavad järke — ja teatrid ootavad neid!

*

Käesoleva aasta novembris A. Särev siis „jumbeldab“ oma juba praegu suurt ja väärtuslikku elutööd. Sel puhul toob ta Töölisteatri lavale W. Shakespeare'i „Othello“, esinedes ise nimiosas. Pole kahtlust, et jubilar sellega kirjutab taas uue võidu nii oma lavastaja kui ka näitleja kontosse. Kindlasti see märgib teatud pöördekohta edaspidise kunstisse süvenemise ja kristalliseerimise suunas järgnevate aatakümnete jooksul. Selleks jõudu ja püsivust!

Oskar Kurmiste.

Teatri iseseisvusest

Kui keegi lähelks kirjaniku juure ja ütleks, et vaata kulla mees, nüüd-sest peale kirjutad sa omad romaanid ja novellid vaid sõja ülistuseks ning too kirjanik teekski nii, siis meie otsekohe tõstaksime nutukisa ja konsta-teriksime, et kirjanik on kunstile kaduma läinud, kuna ta on asunud ühe idee propageerimisele, kirjutab läbipaistva tendentsiga. Ehk kui maalijale tehtaks ülesandeks maalida aina kasvatusliku sisuga, õpetlikke pilte, millede abil rahvas võiks oma teadmisi laiendada, siis meie jällegi ütleksime, et see mees on kunstiliselt surnud. Neil juhtudel meie otsekohe saaksime aru, et midagi on korrast ära. Kui aga teatrilt nõutakse, et ta rakenduks otse-selt ühiskondlike ideede propageerimisele ning rahva õpetamisele, siis meie ei leia siin midagi laita — siis pole kunst hädaohus.

Veelgi huvitavam. Needsamad inimesed, kes nõuavad kunstile iseseis-vust ja mõttevabadust, leiavad selle kuulmatu olevat, kui teatrile nõutakse sama. Nõue, et meie teater võtaks kasvatuslikud ülesanded oma peasihiks, on meil juba niivõrd üldiseks saanud, et vastupidiseid seisukohti otse rahva-äraandmisena võetakse. See oleks veel kuidagi arusaadav, kui ülaltoodud

SOOME RIIDEKAUPLUS

J. Laane - A. Mutk

Soovib omast rikkalikust valikust igasugust kodu- ja välismaa uudisriiet, nagu: politu-, montli- ja ülikonna-riided. Moodsad siid ja villased kleidiriided. Kardinaid, vaibad, tekid, pesuriie j. n. e.

Estonia teatrimajas Nr. 13.

A. Mälk ja A. Särev. „ÕITSEV MERI“
 Vasakul: R. Bauman ja E. Koppel. Paremalt: R. Bauman

seisukohta kaitseksid inimesed, kes seisavad teatrist võrdlemisi eemal, kellele teater pole südameasi. Kuid olen kuulnud ka teatriinimesi rääkivat, et ah mis kunst, meie peamine ülesanne on ja olgu rahvast kasvatada, rahvale õige elusuund kätte näidata.

Niisugune seisukoht näitleja juures on endale ja oma kunstile vaesuse tunnistuse andmine. Tähendab, näitleja muutub sel puhul täiel määral lava- autori kõnetoruks. Sest kasvatuse programmi ja õppekava annab ikkagi kirjanik. Ning vaese näitleja omaloominguga on niivid kõik läbi. Ta peab piinliku hoolega jälgima, et midagi programmist vahele ei jääks — peab ju iga õpetus olema plaanikindel ja süstemaatiline. Ja sel juhul ei olegi kuigi tähtis, kui võrd hästi sa suudad inimest laval kujutada. tähtis on vaid, et sa „õppekavas“ leiduvad mõtted selgelt ja arusaadavalt edasi annad.

Millest õieti on tingitud niisugune seisukoht teatri suhtes? Miks tege- likus elus kirjandus, muusika ja maalikunst on eesõigustatumas seisukorras kui teater? Ja ometi õpetab meid kunstiteadus ja esteetika, et teater on kunstide peres teiste lügetega üheõiguslik. Väide, et teater saab ühiskonnalt toetust ning sellepärast peab vastutasuks ka ühiskonda teenima, on esimesi, mis kerkib keelele. Kuid see väide ei pea paika. Saavad ju kirjanikud ja kunstnikud samuti kultuurkapitalist summasid. Ja viimased saavad neid summasid tingimusteta. Miks peaks siis teater halvemas seisukorras olema, et tallet toetuse eest kohe nõutakse vastuteeneid.

Rahvajuhid oma ideede levitamiseks on sunnitud haarama igasuguste

propagandavahendite järele. Nende seisukohalt on täiesti ükskõik, kas räägivad nad seda kõnetoolilt või lasevad kirjanikul oma ideid raamatus propageerida või kunstnikel neid maalides ja skulptuurides juthustada või ka laaval näitlikult rahva silmi ette tuua. Peaasi, et oleks aga mõjuvam. Teatavasti elav näide mõjub rahvahulgale kõige tugevamini, sellepärast on juhid ka kõige rohkem teatrist kui propageerimisinstantsist huvitatud. Ja seda ei saa neile sugugi pahaks panna, sest nende seisukohalt on see õige ja tarvilik.

Küll on aga hukkamõistmist väärt need teatriinimesed, kes samad seisukohad omaks võtavad, kes suure suuga tulevad seletama, et teatri õige ja ainus ülesanne olevat rahvast õpetada ja kasvatada. Need inimesed reedavad teatri, tuues ta alla kõrgelt kunstipjedestaalt ja seades ta lihtsa agitaatori või külakoolmeisri ossa. Kuid nad alandavad ka endid. Loova kunstniku seisukoha vahetavad nad kergekäeliselt päevatöölise pedagoogi oma vastu. Kuid vahest nad mõtlevad, et nad sellega võtavad endile märksa suuremad ja õilsamad ülesanded. Umbes samuti nagu too riigitegelane, kes, tahtes üht lahkunut ülistada, väitis: „Kadunuke polnud sugugi töömees, nagu eelkõnelejad rääkisid, vaid ta oli poliitikamees!“

Õelduga ma ei püüa sugugi väita, nagu teatril ei olekski kasvatavaid ülesandeid ja mõjusid. Igal kunstialal on inimesele üpris suur kasvatarv mõju, samuti ka teatril. Kuid see pole otsene. Kunstielamus õilistab inimhinge, siin pole mingit kahtlust, kuid seda teeb ta tunnete kaudu, mitte mõistusele rääkides. Sellepärast võib iga näitleja julge olla, et kui ta laaval inimest on nii mõjuvalt kujutanud, et see vaatajasse sügava mulje jätab, siis on ta rahva kasvatamise alal juba palju ära teinud.

Inimestes on palju protestivaimu. Kui nad märkavad, et neid teatavas suunas juhtida tahetakse, siis tõrguvad nad varsti üsna kiusakalt. Selle tõttu on teatril väga hädasohtlik oma publikule mingit ideed jutlustama hakata — võib kergesti publikust ilma jääda. Nii on siis ka teatri oma huvides, et ta jääks selleks, mis ta on — kunstitemplik!

Leo Soonberg.

Igaks hooajaks

mitmesuguseid kodu- ja välismaa
karusnahku
saadaval

K/M ABRAMSOHN

Tallinn, Viru tän. 5. Telef. 447-62

OMA PÄRKIMISE JA VÄRVIMISE TÖÖS-
TUS KROONITUD KULDAURAHAGA

Müük suurel ja väikesel arvul

A. Mälk ja A. Särev. „ÖITSEV MERI“. — Stseen II pildist

Dramatiseering ja „tõeline näidend“

Viimaseil aastail on meie teatris õige tähelepanuväärse seisukoha omandanud dramatiseering. „Vargamäe“, „Armastus ja abielu“, „Vargamäe vanad ja noored“, „Härra Mauruse I järgu koolis“ on toonud Draamastuudio teatritele neli hooaega järjest „kuulmedali“ nii vaatlejate arvu kui kassatulu poolest. Möödunud hooajal lõi „Tagahoovis“ Tartus „surnuks“ kõik „Vanemuise“ sõna- ning isegi operetilavastused ja tuli esikohale. „Töölisteris“ on „Tagahoovis“ seni vaatamas käinud juba 28.000 inimest ning tükik läheb ikka veel väljamüüdud majadele. Ja kuigi Tallinnas mängitud menukamaks sõnalavastuseks seni on mõned reklaaminud „Oi noorust“, siis tegelikult seda on ikkagi dramatiseering „Tagahoovis“, sest viimase vaatlejate arv on tubliste suurem kui esimesel. („Oi nooruse“ vaatlejate arv on veidi üle 20.000).

Aga ka teised dramatiseeringud peale „Tõe ja õiguse“ sarjast võetute ja „Tagahoovis“ ei ole veel „lähikukkumist“ näinud, vaid nad on ikka edukalt suitnud võistelda nii tõlketeostega kui ka algupäranditega. Isegi „Mäeküla piimamees“, millest mõned on kirjutatud, nagu poleks see publiku poolehoidu leidnud, võistles „Töölisteris“ samal hooajal mängitud M. Metsanurga „Umbrohu juurtega“ ja ületas viimase kassaliselt. Samuti ka „Kolmas kompanii“, mida arvustus on püüdnud maha teha „kogu rindel“, läheb „Draamastuudios“ üha kasvava menuga. Publiku puudust ei ole dramatiseeringute lavastused kunagi tunnud ja et inimesed ei tule teatrisse niisama „hea mehe“ poolest, see on teatrijuhtidel õige selge.

Dramatiseeringute menu on teinud teatrijuhid nende vastu „soojaks“ ja nobedaks „tellimisi“ andma. Seni pidi Töölisteri näitejuht Andres Särev (kellele Ed. Hubel juba 1935. a. jaanuari kuu „Loomingus“ andis „vannutatud-dramatiseerija“ tüüti, mis kahjuks küll ei keelanud ka „risti-isa“ ennast juba sama aasta kevadel oma „Ümera jõe“ dramatiseerimisega katsetamast) hooaja jooksul „valmis viskama“ vähemalt 4—5 dramatiseeringut. Viimasel ajal on aga draamatiseerimiseks sule pihku võtnud ka teised näitejuhid, romaani autorid ise ja kuuldavasti isegi mõned teatrirvustajad.

See dramatiseeringute „laine“ on teinud lavakunsti „korralvurid“ — teatriarvustajad — erksaks. Kui seni arvustus sallis dramatiseeringuid teatrite mängukavades küllalt sõbralikult, siis käesoleval hooajal juba ollakse tihti üsna pahane.

*

Mis on õieti dramatiseering?

Kes dramaturgia seadusi tunneb, see teab: dramatiseerima = mingit ainet draamaks (s. o. näidendiks) kujundama. Dramatiseering =

eelmise tegevuse tulemus ehk draama (näidend). Oma olemuselt ei erine dramatiseering millegagi draamast. Sest dramatiseeringu ehk draama suhtes iseseisva teosena ei tohi enam olla oluline, kas ta aine on võetud mõnest romaanist, novellist, legendist, tõesti sündinud juhtumist või on see kirjaniku isiklik fantaasia. Mitte tooraine ei ole tähtis, vaid tähtis on teos kui tervik ja tema kui terviku väärtused. Väga heast romaanist võib kirjutada veelgi parema näidendi ja üsna nõrgast näidendist võib kirjutada väga hea romaani. Aine leiutamine on ju väärt ning kallid asi, aga kus saab „leidur“ patentida, et keegi ei tule ja kasuta sama ainet veelgi kunstiküpsemaks loominguks. Shakespeare'ist teame, et tema oma teosed löi aina laenatud aineil ja see ei vähenda nende väärtust meie silmis piiskagi. Meid ei huvita, kust Shakespeare võttis toormaterjali, meid huvitab selle toormaterjali ümbertöötamise tulemus — Shakespeare'i draama.

Linda Künnapas arvustab „Ühõpilaslehe“ mihklilku numbris: „Tõelist näidendit, mis loodud oma eriseaduste põhjal, ükski dramatiseering teadagi asendada ei saa. Dramatiseering on ja jääb vaid asaineks isegi kõige lavapärasemas ja õnnestunumas kujus“. Aga kuidas saame seda uskuda? Shakespeare, see kõigi „dramatiseerijate“ esisa, on tõestanud, et võõraid teoseid ja aineid ümber tehes saab suurimaks klassikuks. Ja millised on siis need „eriseadused“, mille põhjal luuakse näidendeid ja ei kirjutata dramatiseeringuid? Dramatiseering kõige „lavapärasemas ja õnnestumas“ kujus peab olema loodud ju täpselt samade seaduste põhjal kui „tõeline näidend“ — ja kui see dramatiseering on tehtud näiteks mõnest hiinakeelsest romaanist, mida L. K. juhtumisi ei tea, kust ja mil moel ta siis veel ära tunneb, et siin on tegemist dramatiseeringuga, mitte „tõelise näidendiga“?

Kui meil veel selliseid häid dramatiseeringuid ei ole, mis oleks sama väärtuslikud kui „tõelised näidendid“, siis see veel ei tähenda, et neid ei saa üldse olla. Ja kui eesti rahvas ühel päeval leiaks mehe, kes eviks võimel võõraid aineid sama hästi ümber tegema ja mõtlema, nagu suutis seda Shakespeare, siis võiks kõik meie „tõelise näidendi“ kirjanikud oma suled kotti pista.

*

Dramatiseeringu lavalise väärtuse küsimus ei seisa mitte teose aines, vaid selle aine dramatiseerimises ehk kujundamises. Meie teame, et dramaatika ehk näitekirjandus tuleb luua dramaturgiliste seaduste põhjal, ja samu seadusi, mida peab kasutama „tõelise näidendi“ autor, peab kasutama ka dramatiseerija. Kui ta neid aga ei oska vajalisel määral silmas pidada, siis on dramatiseering halb. Ja siin võib meie dramatiseeringuile muidugi mõndagi ette heita, sest lügest lugupidamisest romaani autorite sõnastuse ja faabula vastu on neil tihti kannatanud dramatiseeringute kompositsioon. Aga siin tuleb etteheiteid teha ka meie arvustajaile. Kui tihti loeme dramatiseeringute kohta, et need ei ole „katnud romaani tegevust“ jne., aga kui vähe oleme kuulnud, et räägitakse ka dramatiseerija iseseisvast osast. Meie arvustuses on juba kindlaks kujunenud hinnang, et dramatiseering ei suuda „võistelda“ romaaniga. Aga kas dramatiseeringu ülesandeks

Igasugu kosmeetika kaupu, lõhnaõlisid j.n.e.
soovitab suurimas valikus

A/S F.O. TREUBLUT

Pikk tänav 18.

ABIKAUPLUSED: Tartu maantee 2, ning Nõmmel.

E. Vilde ja A. Särev. „MAHTRA SÖDA“

Lavastus: Priit Põldroos

Lavapilt: Herbert Tamm

on üldse võistelda romaaniga? Kas ei ole kumbki loodud eri otstarbeks — romaan lugemiseks ja dramatiseering vaatamiseks ning kuulamiseks? Ja kui arvustaja kodus romaani on läbi lugenud ja sellest teatava ettekujutuse saanud, kas tal on siis teatrisse tulles õigus nõuda, et ta siin näeks täpselt sama, mis ta romaanist luges? Kas dramatiseeringul, lavastajal ja näitlejal, kelle käest aine läbi käinud, ei tohi siis ka olla oma mõtteid? Kui tahame näha dramatiseeringuis tulevikus rohkem kui seni, siis kõige pealt peame õppima neid hindama kui *iseseisvaid* teoseid, millel hoopis teised ülesanded kui romaanil. Ja kui siiski vajaliseks peetakse dramatiseeringut ka romaaniga võrdlema hakata, siis tuleb romaan enne etendust läbi lugeda. Sellest ei aita, et kunagi loeti või hoopiski ei loetud — ja et näidata, et on loetud, siiski ära öeldakse, et romaanis see ja see koht oli usutavam. Muidu võib juhtuda nii, et romaanis seda kohta järsku ei olegi, ja siis need, kes teavad, naeravad...

*

Aga kui kõneleme dramatiseeringute kompositsioonilistest puudustest, siis ei tohi meie ära unustada veel üht asja — meie näeme oma teatrilaval tänapäeval ka „tõelisi näidendeid“, mis kompositsioonilt kõhnad ja kehvad. Näiteks: „Oi noorus“, „Kauged rannad“, „Tänav“, „Unustamatud hetked“ ja rida teisigi. Kes julgeks ütelda, et need „tõelised näidendid“ on kompositsioonilt tugevamad kui tavalised dramatiseeringud? Ja mis vahe on siis „Tagahoovis“ ja „Tänava“ vahel, või mis vahe on „Õitseva mere“ ja „Kaugete randade“ vahel? Või on Ameerika agul kunstitervem, kui Tartu oma? Ja prantsuse rand „salongilikum“, kui Saaremaa oma? Maitse võib olla mitmesugune, aga see ei kergita piiskagi ülaltähendatud „imporidi“ dramaturgilisi voorusi. Ja tõsiasiaks jääb, et sumal ajal, kui oleme oma maa „dramatiseeringutele“ vaadanud üleöla, oleme „tõeliste näidendite“ firma all sisse vedanud üsna „lodevat“ kaupa. Aga kui nad meile on meeldinud ja teatrite kunsti ning kassasid kergitanud — olgu pealegi. Kõik on korras. Ainult „oma maa saadusi“ nende nimel pooma minna on kardetav, nad ei ole meie „dramatiseeringuist“ tugevamad, kuigi kiitlevad, et olla „tõelised näidendid“.

E. Vilde ja A. Särev. „MAHTRA SÕDA“

Teatriarvustaja V. Mettus septembrikuu „Teatri“ numbris lausub dramatiseerimise kohta: „Dramatiseeringud, vähemalt meie romaani dramatiseeringud — on kaugelt suuremalt jaolt nagu pildiraamatud“ jne. Sõna „meie“ sõrendamisega nähtavasti tahab rõhutada, et meie kodumaa romaan on dramatiseerimiseks halvem kui välismaa oma. See on muidugi ka seisukoht, aga minu meelest tuleks sellele siiski vastu vaielda. Sest kui meie välismaalt nükuini juba „sisse veame“ näidendeid, mis on just kui „dramatiseeringud“, siis vähemalt välismaa romaane meil ise dramatiseerima ei maksaks hakata, vähemalt ei tuleks neid eelistada „kodumaiste“ kõrval. Või kui just nii, et dramatiseerida võõrkeelsest dramatiseeringust? Jah, nii on meil kah tehtud, aga tühja — viimaks nuhivad välja ja mine siis seletama.

*

Ja lõpuks: Nende ridade ülesanne ei ole sugugi selgeks teha, et eesti teater peaks ennast toitma ainult dramatiseeringutest. Aitab sellest, et dramatiseering eesti teatris leiaks lugupidamist, mis ta väärib, ja kui hakavad kord tulema kanged eesti näidendid, küll siis dramatiseering isegi ennast lavalt koristab. Senikaua aga, kui eesti näidend ei suuda eesti teatri mängukava veel vajalisel määral rikastada, tuleb paratamatult leppida dramatiseeringutega. Sest parem ikkagi kodumaa dramatiseering, kui mõni „tõeline näidend“, mis väärtuselt samuti lodev, just kui mõni dramatiseering.“

Ning kõigile teatreile ja dramatiseerijaile jäägu lohutuseks Rasmus Kangro-Pooli sõnad, mis ta Töölisteatri „Õitseva mere“ esietenduse puhul „Postimehes“ kirjutas: „Olgu lugu dramatiseeringutega kuidas on — nende võtmisega repertuaari hoiame teatri siiski oma vaimuelu taotlusis ja sellega ka parimas seoses rahva elu ja meeleoludega.“

Muidugi ütles Kangro-Pool seda eesti romaani dramatiseeringute kohta ja lause sõrendus on minu oma.

J. T.

H. Ibsen. „PEER GYNT“. — Stseen Mäekuninga juures
Lavastus: *Andres Särev* Lavapilt: *Herbert Tamm*

W. Shakespeare'i „Othello“ Töölisteatris

Praegu on Töölisteatris ettevalmistusel ja tuleb novembris esietendusele William Shakespeare'i viievaatuseline karaktertragöödia „Othello“ (Veneetsia moorlane). Teater võttis selle renessansi-aja suurmeistri haaravama teose mängukavasse, et pakkuda publikule meeldivat vaheldust ja anda oma tegelaskonnale raske, kuid väga rikastava ülesande. Näitlejaskond on asunud selle suure töö juure otse haruldase innuga. Esietendus peab näitama, kuivõrd nad on suutelised selle klassikalise suurteosega rahuldama publiku nõudeid.

*

Klassikalise repertuaari kohta on tihti liikunud arvamusi, nagu oleks see tänapäeva inimesele kauge ja võõras. See ei pea aga kuidagi paika Shakespeare'i loomingu suhtes. Shakespeare on ikka värske, noor ja rõõmus. Ta teoseid ei vanane. Nad on juba üle elanud väga mitmevärvilisi ajalooeluaastaid ja ikka jälle pakkunud uut ning haaravat. Shakespeare'i on alati jäänud kaasaegseks ja hoidnud ärkvel nii meeli kui vaimu. Shakespeare'il on ütelda ka tänapäeva inimesele ju nii palju ning elulähedast.

*

Shakespeare'i elas ja kirjutas oma teosed Inglismaa ajaloo heledamal ning ilusamal silmapilgul. See oli Elisabethi valitsusaeg, mil Inglismaa elas üle renessansi, vabastas ennast katolitsismi kammitsaist ja kiiresti kasvas oma rahvusliku uhkuse. Usuline vabanemine tõi ellu uued suunad, rahvusliku teadvuse tõusuga arenes ka kultuur. Kirjandus ja kunst pääses keskaegsest kirikuorjusest ning võis jälle teenida igavesti

vabadust igatsevat inimsüdanit. See kõik kajastub Shakespeare'i loomingu. Inimene ja inimsus on ta teoste sügavaim sisu.

*

Hilgavaima osa Shakespeare'i loomingu moodustavad ta tragöödiad. Siin on ta geniaalne anne jäädvustanud kõik inimkonna igavesti noored igatsused ja tunded. Antiiktragöödias oli inimene jumalate ja saatuse mängukann. Renessansiaja inimene oli iseteadev maailmavalitseja ja määras ise oma elu. Tema „saatus“ peitus ta kirgedes, ta karakteris. Seda uueajastu inimesi kujutab Shakespeare oma teoseis. Ja ta kirjutas need teosed sellise meisterlikkusega, et tema tragöödiad ei ole igavad... Ta oskas neisse põimida ka koomikat ja teha seda nii osavasti ning õigesti, et teosed said elavaiks. Shakespeare'i tuagöödiad ei ole antiikaja tragöödiad, see on uue aja draama, täis tõelist elu ning liikumist.

*

„Othello“ peetakse Shakespeare'i suurimaks saavutuseks teose sügavusel, karakterite järjekindlusel ja põhjalikult läbitöötusel, samuti ka tegevuse arenemise poolest ja kompositsioonilt. Nii nagu enamikus jaos Shakespeare'i teoseis, nii on ka „Othellos“ kandev tegur armastus. Armastusega on seotud armukaadedus ja nii esimest kui viimast käsitleb Shakespeare „Othellos“ suurima sügavuse ning meisterlikkusega.

*

Tänapäeva inimesele on „Othello“ traagika kindlasti kõige haaravam Shakespeare'i loomingu. Sest see, mida kannatab Othello, seda võib kan-

ESTI OMAVALITSUSTE JA
ÜHISTEGELISTE ASUTUSTE
KINDLUSTUS A/S.

»O M A«

PÕHI- JA TAGAVARAKAPITALID JA
RESERVID ÜLE 821291.- KR.

KINNISVARAD TARTUS JA
VILJANDIS

TULE-, ELU- JA TEISED TAHTSAMAD KINDLUSTUSED

SELTSI JUHATUS: TARTUS, RIIA TÄN. 41, TELEF. 3-44

TALLINNA OSAKOND:

TALLINN, V. KARJA 3,
TELEF. 437-59

Enn Vaigur. „POTILILL JA KARUSAMMAL“ — Stseen I vaatusest
 Lavastus: *Andres Särev* Lavapilt: *Herbert Tamm*

natada igäuks. Ja see teeb teose meile väga lähedaseks ning mõistetavaks ja võidab erilise sümpaatia.

Aga sama silmapaiste kui traagika sügavus, on ka karakterite kujukus ses teoses. Siin on kangelaslik Othello, puhtsüdamlik ja siiras. Siin on julm Jago, kes peene psühholoogina iga vähematki asja ette arvestab ja endale häbiks peab olla nii aus kui Othello. Siin on õilis ja puhas Desdemona, heasüdamlik Cassio, rumal Roderigo ja rida teisi, kes kõik on meelejäävad kui inimesed, igäuks tema omapäraga ja erijoontega.

*

„Othello“ peetakse Shakespeare'i optimistlikuks tragöödiaks ja seda täie õigusega. Sest Othello ei tapa oma naist mitte kirest ega kättemaksust vaid tema sihiks on mõista kohut. Kui naine on teda petnud, siis on ta Othello arvates hävitanud tema meheväärtusetunde ja au, purustanud kodu ja abielu mõtte. Säärasel puhul ei lunasta Desdemona oma pattu muuga kui surmaga. Ja Othello tapab oma naise, keda ta ikka veel sügavasti armastab. Kui ta aga veendub, et on talitanud valesti, siis ei jäta oma ebaõiget tegu teiste karistada, vaid karistab ennast ise — enda surmamisega.

*

Töölisteatri tegelaskond kindlasti rakendab „Othello“ lavastuseks oma parima arusaamise ja energia. Julgeme loota, et publik asja vastu huvi tunneb. Sest Shakespeare'i ütleb:

„...Kui lähevad meid kuulata te read,
 siis parandab me virkus mängu vead.“

A. Mälk ja A. Särev. „ÖITSEV MERI“

Lavastus: Andres Särev

Lavapilt: Herbert Tamm

Vasakul: M. Varango ja E. Koppel. Paremal: L. Reial ja E. Koppel

August Mälgu „Öitsev meri“

Möödunud aasta romaanitoodangus seisab August Mälgu „Öitsev meri“ kahtlemata esikohal oma sügava, dramaatilise haaravusega ja laia ning värviküllase olustikumaalinguga. See romaan on ka autori enda toodangus kõige küpsem, sürram ja seetõttu tugevamini meelesõdivam. Mälgu lemmikteemiks on meri ja mererahva argielu ning igatsustunglemised. Ta tunneb oma lemmikala nii lähedalt, see on talle nii omane, et lugeja alati tajub siin otse merelõhna, näeb klübukivist Saaremaa rannikujoont ja hakkab mõistma kehva kaluri raskeist elusuheteist kalestunud, kuid alati mereigatsusest täidetud hinge. Kuid kusagil varemalt ei ole Mälk seda omapärast õhustikku annud edasi nii otseselt, sellise erilise tasakaalukusega ja elurõõmsa ning elujaatava enesekindlusega kui „Öitsevas meres“. Kindlasti on autorit selles tõhusalt toetanud J. Bojeri inetlusväärne merirahmat „Viimne viiking“, mille aimestikuga ja elutundega „Öitseval merel“ on mõndagi ühist, ilma et see viljakas mõjutamine ometi kuidagi oleks vähendanud Mälgu romaani olustiku ja inimkujude sügavat saaremaalikku omapära.

„Öitsev meri“ on omamoodi ülemlaul merele, karm ja halastamatu, ilma mingi idealiseerimiseta ja luulelikkuseta, kuid just seesuguses sügavalt realistlikus ülemlaulus tajud haaravamalt mere „kargeste randade“ vastupandamatut veetlust ja võlu. Kes lapsest saadik on hinganud mereõhku ja juba varasest noorusest peale seisnud silm silma vastu mere ohtudega, seda ei lase meri iial enam lahti. Merisõitja olla tähendab igapäev viibida eluohus, tähendab ääretult rasket ja kurnavat tööd, mida tasutakse ainult

A. Kitzberg ja J. Simm. „KOSJASÖIT“

Lavastus: Priit Põldroos

Lavapilt: Herbert Tamm

viletsa hingehoidmise võimaldamisega ja sageli otse nälgimisega. Kalurile paistab nii mõnigi kord näiteks põllumehe elu külluslikuna ja muretuse kehas- tusena, kuid tema enda hinge on meri istutanud sellise rahutuse, et ta kunagi ei suudaks kohaneda sellise küllusega ja muretusega. Ta peab oma elu viima hädaohtu, see on ta saatatus, mille võimas ja salapärane meri talle määranud.

Niisugune on „Öitseva mere“ elutunne ja peamine mõte. Autor kujundab seda erapooletult ja eepilise rahulikkusega, kildkillult elu väikesi tõsiasju liites üksteisega, kuni on valminud ehitus, milles merielu hinge tunneme vahenditult.

Mälgu romaani suurimaks vooruseks on ta inimkujud. Neis ei ole midagi kunstlikku, propageerivat või üleaarust. Need on lihtsad, igapäevased olendid, kelle väikesi rõõmusid ja muresid ning tunglemisi autor on ise näinud ja tunnud ning oskab neid nüüd ka suure usutavusega edasi anda. Ometi sellest igapäevasuse realiteedist hoolimata „Öitseva mere“ peategelased vana Turja Laasiga eesotsas muutuvad kuidagi monumentaalseiks, otsekuvi sangareiks, keda võib samuti imetleda, nagu „Viimse viikingu“ peategelasi. Eks Turja Laasi, ta naise, Saadu Taali ja teiste kummaline meelekindlus, vaikne enesesse pöördumine, endasse mattumine sügavaima valu hetkil ole suurem sangarlikkus kui mingi suurte tegude sooritamine? Siin on kirjanik ülima piiri saavutanud Taali kujutamises, kes ometi romaanis esineb vaid nagu möödaminnes. Seesuguste omapäraste, kuid ometi selgejooneliste inim- kujude olemasolu üksi juba otse sunnib romaani tooma lavale, kuigi selle sündmustik on veidi katkendlik ja seetõttu raskesti näidendi raamidesse mahutatav.

Kuid just romaani üürmiselt kujurikas ja dramaatiline dialoog reedab autoris näitekirjanikku ning teeb veelgi mõistetavamaks teose dramatiseeri- mise. Kui süüa veel juure arvata romaani aine uudsus, peene ja tagasihoidliku huumori, sõnalise ja stiililise omapära ning enne kõike tolle kõikevallatava südamlikkuse, naeru läbi pisarate, sügavaima valu läbi selgitatud ja puhas- tatud elurõõmu, millest romaan on tulvil, — siis ei ole vist kahtlust, et see ka lavateosena ei ole vähem mõjuv ja saavutab vähemalt samasuguse menu kui A. Mälgu näidendid.

*

„Öitseva mere“ peaosi mängivad: Ruts Bauman (Turja Laas), Anna Tamm (Liisu), Eduard Koppel (Hannes), Linda Reial (Taali), Made Varango (Niida), Aleksander Teetsov (Märt Muru), Lency Römmer (Linda) ja teised.

HINNANGUID

„... Kas saame unustada iselaadset rannarauga rõõmusädelust, kui ta poeg kaugelt jõuab koju? Kas saame kunagi unustada rannarauga kurbust ja saatusele alistumist, kui ta oma surnud naist tahab kambri viia, üteldes, et olen teda noorelt kannud, miks ma ka nüüd ei peaks kandma! Kas saab olla südamevalu lihtmeelses ehtsuses paremini, kui nägime B a u m a n'ilt, kui ta vajus istuma oma naise laiba kõrvale ja nuttis! Kas saame unustada koomilist kosjsobitust, kus isad räägivad ja pärat lapsed omavahel rääkima jätvavad!

Kas ei elanud terve maailm rõõmu hra K o p p e l'i naeratuses, kui oli leeripoisina meheks saanud, kes isegi naist võib võtta! Kas ei olnud eht see õige tahe õigeks elamiseks, kui noor kalur uut elu algab kaluritüdruku Taaliga, kes nukra rahuga on kasvatanud nende last!... Tõesti, näitlejad pakkusid hingestatud mängu hea osade läbitundmisega.“

R. K.-P., „Postimees“ 24. aug. 1936.

„Mälgu romaani „Õitseva mere“ dramatiseering A. Särevilt iseenesest kuulub korralikumate dramatiseeringute liiki. Dramatiseerija on püüdnud autori meeolusid ja elupilte seada lava jaoks võimalikult vastavalt romaanile... Edasi lavastus. See võeti täitsa väljamüüdnud maja poolt vastu enam kui soojalt. Kontakt lava ja saali vahel, nagu „Töölisteatri“ tihti, kujunes kiiduväärt tihedaks... Koostöö laval oli korralik, osade jaotamine ja kujude iseloomustamine üksikute näitlejate poolt isegi parem oodatust. See käib eriti noorte, „Töölisteatri“ uute jõudude kohta. Näib, et noorte jõudude juuretõmbamisega „Töölisteater“ eelseisval hooajal saavutas mõnegi kunstilise võidu... „Õitseva mere“ peakuju oli võrdlemisi õnnelikult usaldatud noore näitleja K o p p e l'i kätte. Koppelil oli jõudu ja väljapidavust sama rohkelt kui varjundirikkust ja elastsust. Tema amplus ei ole kitsas. Ta häälematerjal ja miimikagi on küllalt kujunenud, isikupärane... Tükk enesest kujunes igatahes kohe alguspildist peale publiku soosikuks. Mälgu mahe huumor, elulised kõnekäänud ja mitmekesine tegevustik oli lavastaja-dramatiseeria prisma läbi antuna küllalt elav, hoogus ja realistlik. Naudingurikkamaid repliike kviteeriti üsna sageli aplausiga.

R. Sirge, „Vaba Maa“ 24. aug. 1936.

„... Lavastajana Särev oli muidugi käinud sama teed nagu dramatiseerijanagi. Oli püütud välja tõsta dialoogi lopsakust, rõhutatud elulähedust jne... Lavastuses oli rõhutatud üsna tugevasti mänguline külg. Isegi kõrvalosades paistis see silma — nii näiteks konstaabli osa käsitluses. Olustiku näidendis on mängulise elemendi rõhutamine kõigiti teretulnud, sellep siis kompliment lavastajale... Näitlejatest paistis kõige rohkem välja R. B a u m a n Turja Laasi osas. Tõu vana meremees kujunes näitleja käsitluses teose kandjaks. Pole muud ütelda, kui täieline kunstitöö. Sa ei saa siia midagi juure lisada ega ära võtta ilma, et too Baumani loodud kuju ei kannataks. Ning seda kõike saavutas näitleja igasuguste väliste efektideta. Ta ei mänginud, ta elas! Kaldun pidama Turja Laasi Baumani tipp-saavutuseks.“

Leo Soonberg, „Uus Eesti“ 24. aug. 1936.

VALMISRIIETEÄRI

J. EIDELMANN

Tallinnas, Suur Karja tänav 3. Telefon 446-88.

Soovib lugupeetud ostjaskonnale suures ja heas valikus viimase moe järgi valmistatud naiste- ja meeste-ülirillideid, ülikonna-, palitu- ja mantlirillideid, karusnahku ja karusnahkmantleid. Hinnad mõõdukad. Tellimiste täitmise k o r r a l i k j a k i i r e .

M. Triger. „ÕNNELIK ABIELU“. K. Välbe (Maša) ja H. Maldre (Vartan)
Lavastus: Priit Põldroos Lavapilt: Herbert Tamm

M. Trigeri „Õnnelik abielu“

Võrdlemisi vähetuntud Nõukogude Vene autori M. Trigeri näidend „Õnnelik abielu“ on väga tihedas vaimusuguluses H. Ibseni „Nukumajaga“. Mõlemad näidendid käsitlevad abielu sotsiaalseid vahekordi peaaegu ühesugusest seisukohast. Autorite sümpaatiad ja isegi sündmustiku käik on üldjoontes ühesugused. Nii Ibsen kui Triger jätavad seejuures kogu probleemi ometi sisuliselt lahendamata. Kuid kõigest ühisest hoolimata süsli mõlemad näidendid kuuluvad hoopis isemaaailma. Vahe seisab ajavaimus, ajamentaliteedis, kahe ajajürgu erisuguseis suhtumisis ühele ja samale küsimusele.

Mõlema näidendi sisuks on naise ja mehe üheõiguluse küsimuse arutelu. Kui „Nukumaja“ Nora tõstab lõppeks mässu abielu sotsiaalse olukorra vastu, siis sellepärast, et ta maidu päris eeskujulik mees ei suutnud naises näha iseseisvat, elavat inimest, vaid nukku, koduse õhustiku lehu. Sisuliselt samal põhjusel lahkuh mehest ka „Õnneliku abielu“ Maša, kuigi hoopis erinevas olukorras. Ibseni ajal oli juba „Nukumaja“ taolise näidendi ilmumine ise otse mäss seltskonna elarvannuste ja pärimuste vastu, kõnelemata sellest, et Nora tegumood tunnustati skandaalseks, moraalivastaseks, koguni ühiskonna alussambaid purustavaks. Tuletagem vaid meele meiegi avalikkuse suhtumist „Nukumajasse“ omal ajal. „Nukumaja“ muutus seega võitlusdraamaks, omamoodi revolutsiooniliseks aktiks.

Hoopis teissugune on kaasaja suhtumine üheõiguluse küsimusse. On ju üheõiguluse põhimõtteliselt saanud üldise tunnustuse osaliseks ja see on leidnud teed isegi paljude demokraatlikkude maade põhiseaduste paragrahvdesse. Inimõiguse ja iseseisvuse nõudmist ei kuuluta keegi enam skandaalseks. Praegusel ajal on tegemist veel vaid harjumustega ja alateadliku traditsiooniga, mis omas inertsuses alati jäävad kaugele maha teadlikkudest tõekspidamistest ja seaduse normidestki. Seesuguse harjumuste inertsuse vastu sihhib „Õnnelik abielu“ autor omad nooled. Kuid kaasajal säärane

M. Triger. „ÖNNELIK ABIELU“. L. Toona (Galja) ja J. Romot (Uzorov)

võitlus ei olegi enam niivõrd traagiline, vaid pigem koomilinegi, mille tõttu ka rohke huumoriga vürtsitatud „Õnnelik abielugi“ tundub rohkem komöödiana kui draamana, kuigi autor küsimust käsitleb täie tõsidusega.

Süiski küll vaevalt „Õnneliku abielu“ probleemistik ise oleks põhjustanud selle näidendi võtmist „Tööklisteatri“ repertuaari. Palju enne andis selleks põhjust draama ise, see viis, kuidas Triger selles arendab probleemi. Enne kõike on „Õnnelik abielu“ omalt ehituselt ja oma seesmise dramaatilise dünaamika poolest kaasaja näitekirjanduse üldises vormilageduses otse ideaalne. Oleme juba harjunud sellega, et isegi kuulsad ja sisult väga head draamad on ülesehituselt katkendlikumad ja lohisevamad kui mõnelt poolt isegi keelu alla panna kavatsesuvad dramatiseeringud (olgu näiteks kas või E. Rice'i „Tänav“, Sheriffi „Teekonna lõpp“, E. O'Neilli „Oi noorus!“ jne.). „Õnnelikus abielus“ on sündmustik täiesti terviklik. Selles ei ole midagi üleaurust, sealt ei saa midagi ära võtta ega juure panna, ilma et teos selle all ei kaantaks. Isegi mõne üksiku lause kärpimine sealt on raske. Dialoog on alati hoogne, sündmused arengut edasiviiv ja tegelasi iseloomustav.

Mis aga „Õnneliku abielu“ eriti teeb lähedaseks ja talle kahtlemata suure menu kindlustab, see on ta südamlik ja sundimatu, otsekui iseenesest tulev huumor ja üldinimlikult huvitavad, sealjuures aga isikupäraste varjundite poolest värvirikkad inimkujud. Vähe leidub Nõukogude Liidu näitekirjanduseski näidendeid, kus nii suure inimesetundmisega näiteks kommunistlik noorsoo esindaja paari napi joonega meilegi nii ligidaseks ja arusaadavaks on tehtud, või kus oleks sama väheste joontega kujutatud endisse maailma kuuluvat teenijast-eite nii usutavalt.

Näidendi peategelased kuuluvad aga juba üldinimlikkude põhitiüpide paremiku hulka. Ei maksagi seepärast väga imestada, kui näiteks arst Vartan Džaparidžes leiame otse üllatavat vaimusugulast E. Vilde „Pisuhänna“ Pübelehega. Paistab koguni, nagu üks kuju oleks mõjutanud teist, mis muidugi on ju võimatu. Siin lihtsalt loovate inimeste nägemuslik talent on reaalsete inimkujude ääretust mitmekesisidusest välja kristalliseerinud olulisema, kõikjal leiduva üldinimliku tüübi, kusjuures aga on alale jäänud tüüpi värvirikastavad rohked ja huvitavad isikupärased erijooned. Ja mitte üksi Pübelehe vastet ei kohta me kõne all olevas draamas, vaid

M. Triger. „ÖNNELIK ABIELU“. K. Välbe ja J. Romot (arh. Uzorov)

näeme seal ka vastaspoole Sanderi tüüpi arhitekt Uzorovi näol. Nendegi kahe ühiseid ja erinevaid jooni on huvitav võrrelda.

„Õnnelik abielu“ on põnev (sedagi väärtust ei tule alahinnata!) ja algusest lõpuni helevust säilitav, ilma ainsagi tühja või igava kohata, sealjuures aga kuski kaldumata situatsioonide kunstlikku ülespaisutamisse.

*

„Õnnelikus abielus“ mängivad kaasa: J. Romot (arhitekt Uzorov), K. Välbe (Maša), L. Toona (Galja), H. Maldre (Vartan) ja S. Raaga (Jegorovna).

*

HINNANGUID

... Näidend on tõesti hästi kirjutatud. Sündmustikus kui ka tüüpides valitseb haruldane selgus ning elulisus... Ei tule segava momendina see põrmugi arvesse, kas „Tööliteatri“ näidendi käsitlus oli küllalt venelik. Küll võiks aga ära märkida, et „Tööliteater“ oli „Õnneliku abielu“ andnud hulga minoorsemalt, kui seda „Riia Vene teatri“ juures nägime.

Priit Põldroosi lavastus oli elav ja liikumisrikas. Tempo elamuste sügavuste kohaselt varieeritud... Võib ütelda, et lavastus üldiselt oli huvitav ja stiilikindel... Toreda tiiskushaige kuju lõi Hugo Maldre arst Vartan Džaparidže osas. J. Romot arhitekt Uzorovina esines kindlalt. Ta lõi elulise kuju tollest egoistlikust mehest, kes, ilma et ta ise märkakski, asetab igalpool esiplaanile oma „mina“...

Leo Soonberg, „Uus Eesti“ 4. sept. 1936.

„Õnnelikul bielul“ võib olla päris suur menu, kuna ta on osavasti kirjutatud... Peab muidugi ütleva, et „Õnnelikku abielu“ ei ole kerge „mängida“, sellesse peab end kõigepealt põhjalikult sisse elama, ja see võib sündida (ja sünnib Tööliteatriski kindlasti) ainult ajajooksul. Ei tea, kas Riia Vene teatergi oli „Õnneliku abielu“ esietendusel loomulikum ja vabam, kui meie Tööliteatri ansambel eila õhtul... Tööliteatri plussina võib märkida seda, et tema laval ei olnud hetkekski seda liigset kära, mis riialaste ettekande nauditavust kippus võrdlemisi sageli eksitama... Lavastanud oli „Õnneliku abielu“ Priit Põldroos oma nüanssidega, millest mõned olid väga ilusad.“

V. Mettus, „Päevaleht 4. sept. 1936.“

Tüüpe A. Korneitšuki „PLATON KRETŠETIST“

Lavastus: *Andres Särev*

Lavapilt: *Herbert Tamm*

„Lemmikteos naistele, kes iseeneste eest on ärkvel. Näidend on kindla loogikaga ja sisukindel, kuigi osaliselt ehitus tundub kunstlikult tehtuna. Tüübid hästi läbimõeldud, tükati meie elule võõrad... Lavastaja osa oli laitmatu, osade ülesannete selgitamine õieti valitud, rütm voolav, miljöö sobiv... Pr. Liki Toona on kahtlemat erakordne anne plikade karakteriseerimises. Siingi ta pakkus häid momente... Pr. Selma Raaga teenijana ilmutas palju koomiku omadusi... Päril sümpaatselt... esines arhitekti osas hra J. Romot. Välimuselt hästi leitud. Sisemuselt algusest lõpuni tervikuline. Heaks pärliks ta mängus kujunes ka moment, kus rõõm keema hakkas loodetava au puhul.“

R. K.-P., „Postimees“ 5. sept. 1936.

Hilda Jürgens

Raekoja plats 11. Telefon 464-41

(Apteegi all)

soovitab lugupeetud

daamidele ja härradele

suures valikus

meie uudiseid

Teatripublikut arvustama!

Uus tänalik arvustusala

Kurdetakse vahest, et arvustus ei ole õiglane. Selline kurtmine on siiski asjatu. Arvustus ei saagi olla absoluutselt õiglane, kuna siin on tegemist hinnangutega, kus puuduvad üldtunnustatud alused. Palju on olnud siin arvustaja isiklikust maitsest. Sellepärast ei tohiks kedagi pahandada ka eitav suhtumine arvustatavasse esemesse, kui seda suudetakse põhjendada. Halb on aga see, kui mõnikord mulje jääb, et hinnangud ei tule mitte üksi arvustaja kunstiveendumusest, vaid siin mõjutamas on mõnesuguseid hoopis kõrvalisi motiive. Kuid seesugune arvustus ei vääri arvustuse nime, sellega ei arvestata enam, see muutub väärtusetumaks kui püüskaususest või vähestest asjatundmisest sündinud ilmselt ebaõiged hinnangud.

Viimasel ajal on aga tekkimas hoopis uus arvustusala, millist seni ei tuntud — teatripubliku arvustus. Leidub inimesi, kes mõnesugusel põhjusel on hirmus kibestunud ja kogu maailmale kannavad hirmust viha. Häda siis sellele teatrile, kellele nad hakkavad oma kibedust välja välama! Aga kui siiski ei jätku jõudu kõige mahategemiseks, mis teater iganes teinud või kui see õilis toiming ei suuda küllaldaselt viha lahutada, siis tormatakse hirmsa ägedusega kallale sellele, kes pole hoopis mitte milleski süüdlane — teatripublikule. Teater suudab ennast ju ikka ka ilmselt sihilikkude arvustuste vastu kaitsta — vaene teatripublik on aga täiesti kaitsetu sangarliku arvustaja vastu, kes kogu oma oskuse selleks rakendab, et mõnitada publikut ainult sellepärast, et see käib teatrile.

Esimeseks selliseks sangariks meie muidu nii loius vaimuelus osutus endine „Estonia“ teatrivalitsuse liige H. Vellner, kes hiljuti (26. sept. 1936) „Vabas Maas“ avaldas esimese teatripubliku arvustuse.

Auväärne publikuarvustaja võtab siis põljaliku kriitika alla kolme pealinna teatri publiku ja teeb oma autoriteetse otsuse.

Kuigi ükski teater pole seni kuidagi registreerinud oma publiku sotsiaalset päritolu ega intelligenti taset, on härra H. Vellner seda ometi teinud mingil salapärasel viisil ja teab nüüd kategooriliselt väita, et „Estonia“ ja „Töölister“ omavad juba „täiesti eri publiku“. „Estonia“ publik olevat päris noobel: „Kooseisult on ta intelligentsem ja soliidim. Tema nõudmised teatri vastu on ka suuremad. Hundiratta heitmise ega ei saa „Estonia“ publikut liikuma panna. Ei süüta teda ka karvupidi kistud kõnekäänud. Labasustele Iaval ta reageerib seesmise pahameelega... „Estonia“ publiku kõrgem intelligent ja kriitikavõime kirjutavad ette ka „Estonia“ repertuaari, millele mõnelt poolt on ette heidetud salongilikkust. „Estonia“ repertuaar ei ole salongilik, vaid ta on lihtsalt kuintipärasem, küpsem.“ Kahjuks härra H. V. küll ei seleta näiteks „Siidiveenuse“, „Mäng lossis“, „Preili“ ja muu „kunstipärase“ repertuaari väärtusi ligemalt, kuid ta laseb välja paista, et viimasel ajal isegi „Estonia“ „küps“ repertuaar ei seisa enam endisel kõrgusel, sest praegu olevat „Estonia“ teatrijuhatus koosseis juhulik, „kus kompetentseid isikuid ei ole just külluses.“ Kuid publiku koosseis olevat igal juhul veel kõrge.

Hoopis kehvem olevat aga lugu „Draamastuudioga“. Selle publik olevat palju „vähenõudlikum ja naiivsem. Teda võib rabada juba vesise nalja ja tühise tolgendusega laval.“ Nii et keskmiselt kesine publik, mis pole kõne väärtik.

Kõige põhjalikumalt on aga H. V. uurinud „Töölisteri“ publiku südameid ja neerusid ning leiab, et — selline eeskujulik rämps, mis iga intelligent inimese paneb hiiveldama:

„Töölisteri“ publik on hoopis erilaadne. Ta enamuse moodustab vähenõudlik ja naiivne publik. Küll külastab ka „Töölisteri“ osa meie intelligentset publikut, kuid ta kaob enamuse hulka. „Töölisteri“ on ülistatud meie arvustuse poolt ja sellega teatrilie ainult tehtud kahju. Ükskaks õnnestunud lavastust ei tee veel teatrit. „Töölisteri“ oli küll alguses suund kunstilise taseme tõstmise poole, kuid viimasel ajal on progress

jäänud seisma, isegi märgatav tagasiminek.“ Ka selles olevat süüdi sant publik, keda „ka kesisem vaimukus paneb laginal naerma.“ Pole ka ime, et härra H. V. on välja uurinud, „et „Töölisteatri“ publiku moodustab sotsiaalselt halvemates tingimustes elav rahvaklass, kelle kunstiline kriiticism veel madal ja harimata.“ See „madala ja harimatu“ maitsega publik tundvat küll juba vajadust kunstiliste elamuste järele, kuid ta kahjuks ei suutvat aineliselt (ega vaimliseltki) veel külastada — „intelligentsemat“, „kunstipärasemat ja küpsemat“ — „Siidiveenust“ „Estonia“ teatris ja sellepärast paratamatult peab leppima odava ja vilets teatriga.

Kui „Estonia“ teatri kunstiline tase on kõrge tänu oma intelligentsemale ja soliidimale publikule (ning loomulikult ka oma endise teatritalituse liikme erilisele intelligentsusele), siis jääb küll mõistatuseks, miks „Estonia“ teater kõigi vahenditega seda sotsiaalselt „halvemates tingimustes“ elavat „madalat ja harimatut“ publikut enda intelligentsemesse majja püüab meelitada. Teame ju, et „Estonia“ tolle „madala ja harimatu“ jaoks õige mitu korda nädalas korraldab nn. „töölisetendusi“, mis teatavasti ju sünnib vabrikantide ühisuse vahetalitusel. Teame ju ka, et „Estonia“ on hankinud endale peaaegu monopoli sama „madalate ja harimatute“ „alamvüelaste“ etenduste jaoks. Teame ka, et „Estonia“ oma draamaetenduste publiku arvu ja isegi kassat hoiab teatud tasemel just tolle „madala ja harimatu“ rahvakihi — tööliste ja sõdurite — abil, kellest H. V. kõneleb nii põlgavalt.

Kahjuks Töölisteatri pole küll võimalust selliseid aboneeritud ja kinnimaksud etendusi korraldada, kuid siiski sama „madal ja harimatu“ külastab murruna Töölisteatri etendusi isegi kallimate piletitega kui „Estonia“ omi. „Töölisteatri“ etendusi ei maksa ju keegi kinni. Sellepärast ka arvulised andmed näitavad, et iga teatriskäija Töölisteatri etenduse eest keskmiselt ei maksa vähem kui „Estonia“ draamaetenduse eest, kuigi „Töölisteatri“ piletite hinnad on 50% võrra odavamad. Ja arvulised andmed tõendavad ka, et kui möödunud hooajal „Töölisteatri“ etendusi külastas 72.000 inimest, siis „Estonia“ draamaetenduste külastajate arv jäi tublusti alla seitsmestkümnest tuhandest, kuigi „Estonia“ juhid ise seletavad, et möödunud aastal draama olnud menukam, kui kunagi varemalt.

Kas see seik ei olegi härra H. Vellnerile sulle pihku pistnud ja teda kihutanud Töölisteatri publikut mõnitama? „Arvusta“ seda publikut nii „madalaks ja harimatuks“, et lõppeks igal vähegi enesest lugupidaval ja intelligentsemal inimesel lihtsalt pünlilik oleks oma jalga „Töölisteatrisse“ viia ja seega vulgaarsuse ja harimatuse pitsatit oma otsaette saada, — küllap siis pikkamööda teatergi ehk jääb tühjaks!

Vaevalt siiski küll härra H. V. südamesoovil on mingit tulemust. Sest hoolimata oma „harimatusest“ Töölisteatri publik on siiski aktiivne, kriitika-võimeline ja nõudlik — kindlasti nõudlikum kui „Siidiveenuste“ publik — ning rahuldub ainult kõige paremaga. Ärgu siis ka härra H. V. nii väga muret tundku selle publiku kasvatamise ega teatri kunstilise taseme pärast. Küll „Töölisteatri“ „harimatu“ publik oma nõudlikkusega kasvatab teatrit ja teater oma parima taotlusega publikut. Selles publiku ja teatri tihedas koostöös ning vastastikusese mõistmises peitubki „Töölisteatri“ edu saladus. Ei ole muidugi ükski teater kindlustatud vigade eest ja ka Töölisteater on teinud suuri eksisamme. Ja neid eksisamme on publik alati riängalt karistanud. Kuid selle eest Töölisteater on ka ainus, kes oma lavastusi on võimud mängida ligi sada ja üle sajagi korra täis majadele.

Kahju ainult „Vabast Maast“, et ta oma veergudel on ruumi lubanud kirjutusele, mis talle kindlasti uusi lugejaid juure ei too.

Oskar Kurmiste.

A. Sepp. „ARMASTUS JA MAA“

Lavastus: *Andres Särev*

Lavapilt: *Herbert Tamm*

Vasakul: *L. Reial* Paremal: *A. Teetsov* ja *A. Tamm*

Arnold Sepa „Armastus ja maa“

Noore kirjaniku Arnold Sepa esikteos draama alal (autor on laiemalt tuttavaks saanud oma tekstiga „Tiitarlaps kodumaata“ jaoks) „Armastus ja maa“ (autori poolt veidi põhjendamatult pealkirjastatud „Päikese poole“) arutleb uues käsitluses vana probleemi — kumb on tähtsam, kas esemeline suurus või inimese sisemaailm, maa või armastus. Näidendi dramaatiline sõlm tekibki sellest, et suur ja rikas Alamäe peremees Jaak Ainsoo rohkem armastab oma Alamäe abjaliliku suuritalu kui enda ainsat poega, palavamini igatseb ja ihaldab Hundipalu männikut kui hoolib oma poja õnnest. Näidendi filosoof ja autori mõttekaaslane, raamatukaupmees Adamson vormuleerib murest murtud Jaagule tilki probleemistikku nii: „...Mulle näib ainult, et teie olete liiati armastanud seda oma maamulda ja hoopis ära unustanud oma südamet.“

Jaagu ainus poeg Jaak, kes seni korporandina on vaid ümber pummeldanud ja asjatult oma elu raisanud, armub korruga vaesesse, kuid kaunis-hingelisse tiitarlapsesse, mis toob põhjaliku murrangu korporandist Jaagu senisesse elukäsitlusesse. Ta kaunis-hingeline Solveig on mõtestanud ta elu ja avastanud ta senise eluviisi absurduse. Kuid vanal Jaagul ei olegi suurt huvi oma poja siseelu vastu (pummeldamiseks pole ta kunagi raha keelanud!), sest tal on omad plaanid ja igatsused, mille teostamine moodustab ta elu mõtte. Neli põlve Ainsoosid on lakkamatult unistanud sama sugukonda kuuluva naabri talu Ülemäe ja selle kaugele sinetava Hundipalu

männiku liitmisest oma Alamäe külge, kuid see unistus pole seni teostunud Alamäe Ainsoode samasuguse kangekaelsuse tõttu. Nüüd on selleks aga soodne juhus: Ülemäe Ainsoo ei ole selle vastu, et ta ainus tütar abielluks noore Jaaguga, millega teostukski kahe suurtaalu liitmine vägevaks mõisatoliseks majapidamiseks.

Loomulikult nooremal Jaagul puudub arusaamine sellisest vanade Ainsoode elumõttest. Tagajärg on, et nii Alamäe kui Ülemäe jäävad hoopis ilma pärijateta: Alamäe sellepärast, et vana Jaak kihutab talust minema oma tõrksa poja, kes kiill väga tahaks Alamäel oma rammu proovida, Ülemäe sellepärast, et Emmi Ainsoo üldse ei tunne mingit huvi talu vastu, vaid põgeneb Berliini „kinomängijaks“ õppima. Autor ei lepi selle juba küllaltki dramaatilise olukorraga, vaid tihendab seda veel draama arengust üsna põhjendamatu juhusega: laseb nooremal Jaagul oma leivateenistustikus töös veoauto rataste all surma saada. See on näidendi nõrgem koht, seda enam veel, et autor draama sõlme juba selletagi on lahendanud: murtud tütre põgenemisest ja kuuldes Alamäe Jaagu poja poja sündimisest on Ülemäe Ainsoo ometi valmis loovutama Alamäele Hundipalu ja kogu Ülemäegi. Noorema Jaagu surm on (nagu vanades Kreeka saatustragöödiis) rohkem isa moraalseks karistuseks sisse toodud. Kuid siiski ei saa salata, et juhusekannagi tunduva surma kaudu autor tugevamini tõstab esile probleemi ja süvendab draamatilist elamust.

Teisest küljest autor on püüdnud tasakaalustada tragöödiat huumoriga ja terve rea plastiliselt kujutatud kõrvaltegelastega, kelle grotesksus ja veidruseki tunduvad sügavalt inimlikkudena. Kõik need otse „kroonuonulikult“ luiskavad ja üpris tihti lätrilisi „varssu“ vaatamas käivad kaitseliidu ratsapääliskud Katlad, madrustest kordnikud Sõglad ja eeslinna aednikud Tillid jne. on täisverelised tüübid, otselkui elust välja lõigatud ja need moodustavadki näidendi peamise väärtuse. Südamlik huumor ja erapooletu kõikumõistmine teeb teose sümpaatseks ja huviaratavaks.

Peaosades mängivad „Armastus ja maas“ kaasa: A. Teetsov (Jaak Ainsoo), E. Toona (noorem Jaak), E. Parve (Juhan Ainsoo), M. Varamo (Emmi), R. Bauman (aednik Till), L. Reial (Elise), H. Maldre (Adamson), J. Romot (kaitseliidu ratsapäälisk), A. Rebane (kordnik Sõgel) ja teised.

HINNANGUID

„Armastus ja maa“ ettekanne „Töölisteatri“ läks üsna suure hooga. Ruts Bauman, Hugo Maldre, Juhan Romot, Alfred Rebane ja Aleksander Teetsov kujutasid oma osi suure ekspressiivsuse ja ka innuga. Meelejääv oli Juhan Romoti Kaitseliidu ratsapealik, kes kujult grotesksena andis ümara karikatuuri asunikust „Kaukasuse ratsanikule“, ka Hugo Maldre filosoof-raamatukaupmees oli stiilikalt kujutatud, kuigi see tüüp ei ole autori poolt küllalt hoolikalt viimisteldud.“

H. V. „Vaba Maa“, 25. sept. 1936.

E. HARIDUSLIIDU

TEATRITARVETE LADU

TALLINN, UUS TAN. 2, TELEFON 452-02

Näidendite laenukogu. ▼ Parukate laenukogu. ▼ Kostüümide laenukogu. ▼ Jumestusvahendid. ▼ Dekoratsioonide materjalid. Gaasilaternad ja lambid. ▼ Mitmesugused peotarbed.

A. Sepp. „ARMASTUS JA MAA“. — Stseen II vaatusest

„Mis puutub ettekandesse, siis töölisteaterlased mängisid „lahtisemalt“ — kohati liig lahtiselt — kuna ugallased seda olid teinud intiiimsemalt... Publik, keda oli saal täis, naeris õige palju ja plaksutas samuti.“

V. Mettus „Päevaleht“, 25. sept. 1936.

„Ugala“ ja „Töölisteatri“ lavastus oli suuresti — isegi põhjalikult erinev... Andres Särev on sama kandi mehi, kust autorgi ning sellepärast ta tunneb hästi mõndagi tüüpi, mille kujud võetud tegelikust elust; samuti on talle enam tuntud see abja-mulgilik vaim. See vaim oli „Töölisteatri“ välja toodud reljeefsemalt kui „Ugalas“... Töölisteatri Ainsood olid tänapäeva Abja kandi moodsad taluperemehed. Aleksander Teetsov vana Jaak Ainsoon igal juhtul jäi kogu lavastuse kõige silmapaistvamaks kujuk... Noorem Jaak Ainsoo oli Töölisteatri Enn Toona käes ja see oli parem „Ugalas“ nähtud noortest Jaakudest... Emmit mängis Made Varango. Osa kirjutades oligi öieti silmi ees just Made Varango, nii et osa nagu oli kirjutatud talle... Dekoratsioon oli Töölisteatri parem... Eriti „Ugala“ maja oli vilets. Muide oli H. Tam m lavastaja näpunäidete järele dekoratsiooni teinud ühest Viljandi lähedal asuvast talust... Siis veel Töölisteatri on üldiselt nüansseeringud puhtamad kui „Ugalas“... Töölisteatri reageeris saal õige mitmes kohas elavalt tekstile, mis aga Viljandi publikule läks kaduma.“

A. S.(epp) „Sakala“, 27. sept. 1936.

„Mis puutub näitlejaisse ja lavastajasse, siis siin pole midagi laitvat öelda. A. Särev lavastajana on teinud oma töö hoole ja armastusega.“

Leo Soonberg „Uus Eesti“, 25. sept. 1936.

„Kõige paremini on õnnestunud autoril vaheosade täitmine ja ka täitjad. Väga head tüüpide koomikat leiame sealt... Nad on vaatamiseks elavad, lõbusad. Nad on kujudelt iseloomustatud. Nii aedniku (R. Baumann) ja raamatukaupmehe Adamsoni kõnelused on elavad, huumoriküllased. Nii on hästi käsitatud karikatuure kaitseliitlasest (Romanot) ja kordnikust (Rebane). Neis on kõigis elu, nemad ka kannavad näidendis seda elu, mis seal leida... Ja mäng oli hea, koomiline tugevnoodiga kuni janditamiseni!“

R. K.-P. „Uudisleht“, 26. sept. 1936.

„Kirves ja kuu“

Näidend Taadermaa taadist ja kaunishingelisest eestest

Mart Raua „Kirves ja kuu“ hinnati arvustuse ja lugejategi poolt parima hulka, mis möödunud aastal meil romaani alal ilmunud. Ja seda suurima õigusega. Ega meil liig tihti pole päevalgust näinud nii tihedakoelisi, ülesehituselt värskeid, tüüpidelt huvitavaid ja sõnastuselt stiilipidavaid teoseid kui see karakterromaani... Nüüd on selle romaani kujud, olustik ja peamine sündmustik ümber loodud karakternäidendiks, mis oma iseloomude arenguga ja kujundamisega peaks mõningat huvi äratama. Romaanis on seda tehtud haruldaselt peene inimesetundmisega ja mõnegi psühholoogilise pisiasja nägemusliku mõistmisega. Näidendis need toredad ja sügavalt realistlikult nähtud inimkujud peavad omandama liha ja vere.

„Kirvel ja kuu“ ei puudu ka oma „filosoofia“. See on omamoodi realistliku ja romantilise, maa ja taeva, jüssakalt ja jõhkralt vitaalse ning elu- vööralt esteetilise vastuseadmine. „Kirves ja kuu“ ei ole ainult kaunis- hingelise esteedi Vidrik Potaariku kavatsitava maalilise suurteose aine, vaid kogu romaanis maine kirves lõikab jõhkralt näkku romantilisele, esteetilisele ja taevasele kuule — autori kerge iroonia saatel, mis ei jäta kahtlust autori enda sümpaatiais maise kirve või romantilise kuu suhtes.

Kuid autor süiski ei idealiseeri ei üht ega teist. Vana Tiit Potaarik — kõige maise kehastaja — on võidelnud oma võitlust soode ja rabade taga asuva Taadermaa pärast — ja kaotanud. Taadermaa on röövinud temalt kolm naist ja kõik lapsed ning temalt endalt töötahte. Ta on nüüd jäänud tigidaks ja kibestunud erakuliseks „vedelvorstiks“, kes liigutab end oma seevõrra, kuipalju talle vaja vähenõudliku hingepiduse saamiseks. Aga ta on ühtlasi säilitanud kogu oma jässakliku ja visa elujõu, mis vajab ainult soodsat juhus, et jälle kord ürgjõuliselt esile puhkeda.

Selline soodne juhus ei lasegi end kaua oodata. Tiit leiab omale linnast toreda tüdrukut, kes mitte ükski Taadermaa laostunud talule ei aja hinge sisse, vaid Tiidus endaski läidab lausa lõkendama hilised kevademoodi kihud, nii et Tiit tunneb, et hoolimata omast kuuestkümnest viiest aastast ei ole ta „mehejõust veel midagi ära võetud“. Ja kuigi uus teenija Linda on oma- moodi tubli tüdruk ning igapidi sümpaatne inimene, ei puudu tal ometi üsna kõva annus „moodsat“ praktilist elutunnet. Ta on talutütar, kes aga õnnetu juhuse tõttu oma isatalust ilma jäänud. Tal on nüüd küllalt praktilist meelt, et Tiidu „teist noorust“ kasutada Taadermaa võitmiseks oma kaotatud talu asemele. Ja Tiit ei pane talle seda sugugi pahaks, sest Taader- maal puudub ju näikuinii pärija — ja pealegi on ju tublist Lindast Tiidule endalegi rõõmu ta vanul päevil.

Kuid samal ajal, kui Tiit tasahilju arendab oma nooruslike tulevik- plaane ja Linda jälle silmitseb Taadermaa piire ja põlde, saabub ootamatult koju Tiidu kakskümmend aastat kadunud poeg Vidrik, kes vahepeal on

... aga jalanõud ostke

„Raudnahast“,

Estonia pst. 15.

Tüüpe „ARMASTUSEST JA MAAST“

Vasakul: A. Rebane (kordnik Sõgel). Paremäl: J. Romot (Kaitseliidu ratsapäälik Katel)

saanud suureks, kuigi tunnustamatuks kunstnikuks ja peene tegumoega esteediks. Temas ei ole jälgegi oma isa elukiillasest ihust ja praktiliselt tervest vaimust, kuigi isalegi pole tundmatud poja boheemlikud kalduvused. Vidrik on kuidagi ebanormaalne, pehme kehaga, lõtv, saamatu, elukaruga ja praktilise taibuta ilutseja. Ta on tüübiline romantik, kes kogu jämeda-toimelisele maailmale vaatab üleolevalt, kes ei salli teiste inimeste seltsi, kuid kes „sooja peaga“ või heldimuse hetkel ometi armastab nende „prostoi“ inimestegi juures keldida oma kunsti taevalikusest ja oma kunstilise „isiksuse“ teostamisest. Ta otse vihkab jõudu, mis asub „puusades, käsivartes, ja udarais“ ning loodab kunstniku „nägemustega ja helidega“ minna „mitte läbi, vaid üle maise maailma“, „nagu üksikud, püikesest põlevad pilveriinkad üle siniselge taeva“. Ta kelgib end geeniusseks, kes olevat „üksi nii elus kui ka kunstis“, sest geeniuustest ei saavat nende kaaag kunagi aru. Ta põgeneb sellepärast meeleldi pigem soise karjamaa üksildusse mõtlema oma geeniuuse mõtteid ja ootama inspiratsiooni oma sümboolse teose jaoks või — kuulama oma eeterliku armastuse — Loola Vellemaa jumalikke viulihelisiid eetris. Pikapeale näeme aga, et Vidrik ei ole naeruväärne ja saamatu mitte ükski sõnnikut vedades ja kaerapõldu rullides, vaid ka oma kunstiloomingus.

Hoolimata oma üksilduse inspiratsioonist ja kõigest maisest eraldatud kunstisuunast tekib ometi ka geniaalseim kunstniku „isiksuse“ teostamise idee — auku kaevates mitte just „kõrge puhtama asja ehituse“ jaoks. Seal augus ta näebki teibasse löödud kirvest vastu hellikvat sinitaevast ja jalamaid ta kunstniku inspiratsioon ühendab geniaalseks, maailma sisimat olemust haaravaks nägemuseks kirve ja kuu, kusjuures jõhker maine kirvetetera tungib kuu taevalikku näkku. Teos ise jääb aga tegemata, sest Taadermaa

maine õhkkond ei anna kunstnikule selleks vajalikku rahu. Vihastunud Vidriku kunstniku „isiksus“ sunnib teda oma kompsusid kokku panema ja põgenema Taadermaalt sama salaja, nagu ta oli tulnudki, kusagile romantilisemasse ümbrusse, kus rahulikumalt saaks sekkendada oma kirvest ja kuud.

Vidrik on hästi nähtud kuju, kelle iseloomu omadused eriti reljeefselt esile tulevad ta isa jässakliku kanguse kõrval. Ta esineb meile küll pisut iroonilises kõverpeeglis, kuid siiski tunneme temas meie ülesteeetilise lähema mineviku ebamaiste kangelaste kogutüüpi.

Pisut ebamäärasema malje jätab Linda, kelle taibukus ja küllalt rikkalik sisemaailm on siiski raskesti seotav ta jahiga kuuekümneneaastase vanamehe ja Taadermaa tahu järele.

„Kirve ja kuu“ kui karakternäidendi peamised iseloomud on aga joonistatud sellise värvirikkusega, üksiasjade küllusega ning kontrastide rõhutamise, sellise peene inimhinge tundmisega, et see mõjub kuidagi otse jahmatavalt ja on suuteline erakordset huvi äratama.

Oskar Kurmiste.

Sabast ja sarvist

Suudeldes oma peopesa...

„Kuidas Milvi Laid „Savoy ballis“ ette kandis Mis naisele maksab ta truudus? — nii nagu ta seda tegi 1933./34. a. hooajal, sest viimase hooaja lõpul see ei õnnestunud enam sel määral — seda tahaks ikka uuesti kuulata. Ja ikka uuesti vaadata Madeleine'i mängu kolmandas vaatuses, kus ta armastusväärse, kuid seda enam ärritava rahu ja šarmiga piinab oma meest, nii toredasti suudeldes oma peopesa ja seda suudlust siis oma „kallimale“ heites.“

V. Mettus, „Teatrivallast“, „Päevaleht“ 19. IX 36.

„Kaheldava väärtusega atraktsiooni vahendid.“

„Maitse küsimus ja seega vaieldav on teatavate drastilisemate momentide lavale toomine. Mõtlen nimelt ema surma ja Hannese haavamise stseeni. Sellega on muidugi taotletud naturalismi, elulähedust, kuid vahel mõjub see laval pisut eemaletõukavalt. Publikus tööpoolest on kirk selliste „vângete“ sündmuste vastu, nägime seda juba Lutsu „Tagahoovi“ puhul, kuid kas maksab publiku nendel kirgedel mängida. Sellised drastilised stseenid on ikkagi kaunis kaheldava väärtusega atraktsiooni vahendid.“

Leo Soonberg, „Õnneliku abielu“ puhul, „U. Eesti“, 24. VIII 36.

Kahju ainult, et näiteks üks tuntud härra Shakespeare ajalistel põhjustel ei saanud lugeda Leo Soonbergi kirjutust, sest temap' see ju ongi,

Soodsaim ostukoht ning suurim valik välis- ja kodumaa lõhnaõldest, kosmeetikast, apteegi- ja keemia kaupadest ning värvidest

Mey & Landesen

TALLINN, VIRU TÄNAV 9.

kes oma näidendeis pussiga, mõõgaga, odaga, mürgiga ja teiste „kaheldava väärtusega atraktsiooni vahenditega“ laval otse õudselt ümber määratseb, haavab, tapab, kägistab nii põhjalikult, et sageli viimase vaatuse lõppedes ainustki näidendi tegelast ei ole enam elus. Vahest oleks temgi oma mäitset parandanud! Sest mida peab nüüd tegema vaene Särev ta „Othelloga“, kus leidub küll „ainult“ paar raskesti haavamist, paar mõõgaga läbipistmist, üks kägistamine ja lisaks veel üks „vabasurm“, ent mida siiski hirmus raske on välja jätta?

Mustersurm laval.

„Hugo Laur on enese teadmata joonud mürki. Ta ajab end diivanil sirgu, ohkab, tõstab käe suu juure, vajub siis ettepoole. Ema Villmer tuleb kokkunult juure, puudutab teda veidi õlast, nagu tahaks küsida, mis Lauril viga. Täitsa kangena Laur kukub ettepoole diivani ees olevale vaibale. Ahastav pilk (ja vist karje) Villmerilt. Eesriie ja ühes sellega unustamatu elamus.“

V. Mettus „Õitsevast merest“, „Päevaleht“ 24. VIII 36.

Lavapildi „elulähedane“ mõju.

„Sooja õhut pärast oli saalis läpatav kuumus, kraed meeste kaelas läksid pehmeks — vaade mere avarusele andis jahutust! Aitäh, hra Tamm, sest mina oleksin saali muidu küll ära sulanud!“

R. K.-P. „Õitsevast merest“, „Postimees“ 24. VIII 36.

Enam süngust!

„Ta (E. Koppel) oli nii abitu, häbelik nagu kunagi noor „igavene lontu“ koerakutsikas. Hiljem jäi tal ehk pisut mehisust puudu. Üldiselt ta oli liialt päikesepaisteline — rohkem süngust oleks asjale kasuks tulnud.“

Leo Soonberg „Õitsevast merest“, „U. Eesti“ 24. VIII 36.

Mõista, mõista, mis see on!

„Töölisteatri“ ja „Estonia“ esinemiste järele näis, nagu saaksime vaikse teatrihooaja. Laupäeval esines aga Tallinnas ringreisilt tulles Draama-stuudi teater ja pilt muutus: elevus tekkis... Tulemuseks oli luboklik revüü, millel ei ole ka suuremaid väärtusi propaganda seisukohalt. Meie teatri-publiku enamuse kriitilised võimed ei ole just suured, ometi ei teadnud ta seekord etenduse lõpul, kas lahkuda saalist käsi plaksutamata või plaksutades.“

H. V. „Kolmandast kompaniist“, „Vaba Maa 21. IX 36.

Ikka „propaganda maik“ man...

„Esimesena avas ukсед „Töölisteater“ literatuurse dramatiseeringuga, millele järgnes Nõuk. Vene näitekirjanduse toodangust propagandamaiguline, kuid muidu kahvatu, vanamoelikkusele pretendeeriv „Õnnelik abielu“, millele möödunud kevadel ei osanud elu sisse puhuda ka Riia venelased.“

H. V. „Kolmandast kompaniist“, „Vaba Maa 21. IX 36.

B. SABSAY & KO

Tallinn, Suur Karja 16. Telefon 435-72.

ERIALAD:

1) Lava - sisseaded: Harilikud lavad, pöördlavad, ringpinnad, teatrite ehitused ja plaanid jne.

2) Lavavalgustus - sisseaded: Valgustehnilised sisseaded teatritele ja kinodele. Projektsioon-aparaadid. Helgihelptjad. Lovaefektid. Signaalseadeldised jne.

„Estonia“ teatri pöördlava sisseade on tellitud firma B. SABSAY & Ko läbi.

AUTOD:

VEOAUTOD:

„Volva“, „Diamond“, „Federal“, „Renault“.

SÕIDUAUTOD:

„Walseley“, „Graham-Paige“ ja „Renault“.

TEHNILISED KAUBAD:

Kemikaalid, anliin- ja maalrivärvid j. n. e.

„Tänuväärne ülesanne“.

„Väga tänuväärse ülesande sooritas „Estonia“ „Võluflöödi“ lavale toomisega... Kaasaja eluhinde juures romantiliselt muinasjutuline „Võluflöödi“ tundub pigem lastenäidendina (ja seda võikski soovitada ealisematele lastele, kui selle sisu siiski mitte veidi raskepärane ei oleks).“

„Rakva Sõna“ 25. IX 36, ooperist „Võluflöödi“.

Tundmatud, kuid sobivad lilled.

„Küalaline sai pealegi helepunaseid lilli (milliseid nimelt, ei saanud eritella), mis hästi sobisid ta kostüümi, osa ning kogu selle südamliku „Tütarlapsega tänaval“, mis kahtlemata on Töölisteatri meeldivamaid lavastusi.“

V. Mettus Terje Kuke Mizzi üle „Tütarlapse tänaval“, „Päevaleht“ 2. IX 36.

Lessingiga iseendale pähe!

Härra V. Mettus on ühes oma ekskursis „Teatrivalda“ („Päevaleht“ 29. aug. 36.) otsusele jõudnud, et Eestis on kaht sorti teatripublikut olemas: õilis publik ja vilets publik. Esimene käib teatris vaatamas — „Oi noorust“, teine — dramatiseeringuid. Esimene on ülimal määral teatrihuviline, teise kohta tulevat aga umbusklikult küsida, kas ta: „teatrit huvi on nii-öelda ainult teisejärguline või tuleb üldse panna jutumärkide vahele? Kas ei ole nende hulgas siiski palju neid, kes lähevad teatrisse esijoones selleks, et võimalikult vähese vaevaga tutvuda lavalt antava romaani-konspetsiga?“ Paha lugu küll, eks ole? Aga publikule võiks siiski andeks anda, kui ta teatrisse ei tule mitte näidendit vaatama, vaid romaani sisuga tutvunema — käib seal mitmekümne tuhande kaupa ja ei märkagi, et ta romaanist suurt taipu ei saa midagi, sest iga dramatiseering on hoopis midagi muud kui romaan. Veidi pahem on aga, kui arvustajagi tuleb teatri dramatiseeringust romaani otsima, et võiks siis „kohe pärast etendust igas seltskonnas kaasa kõnelda, nagu oleksid sa romaani ennast lugenud, asjatundlikult, ironiseerivalt, tunnustavalt või kuidas sa aga tahad, ja see on ju alati tore tunne, eks ole?“...

Tore või mitte tore tunne, aga otsekui just niisuguste arvustajate pihta, kes dramatiseeringus ei oska muud näha kui romaani konspetsi, langetas Lessing omad rasked sõnad:

„Mul on ainult üks vaatekoht, millest ma hindan lavateost, nimelt *ettekanne*. Ma ei usalda oma tundmust ega oma arvustust teisiti kui ainult *lava ees*.“

Neid sõnu tsiteerides valaski V. Mettus Lessingiga rängalt pähe ei kellelegi muule kui iseendale. Ja ainult iseendale, sest vaevalt küll publiku hulgas leidub selliseid kummalisi kirjandushuvilisi, kes „õppetstarbeil“ teatris käiksid!

ATELJEE
ED. TASKA

TALLINN, KUNSTIHOONE

TEL. 443-58

Algupärased kaunistatud nahatööd ja kunstkoited
– sündsamad esemed kingituseks ja mälestuseks.

Töölisteater 1936./37. aastal

Töölisteatri käesoleva hooaja avamine 22. augustil sündis nüüd omas majas, teadmisega, et teatritele peavari on kindlustatud. Sest nüüd on teater praeguse maja ja ligi 900 ruutsüallalise krundi omanik umbes 100.000 kroonilise ostuhinna eest.

Kahjuks aga praegused ruumid ei rahulda enam algelisigi nõudeid ja teatri ees seisab paratamatult uue, moodsa teatrimaja ehitamine kõige lähemas tulevikus. See osutub möödapääsmatuks veel seetõttu, et praegune maja asub pooliti tulevase Tartu maantee liinil ja uue linnaplaani teostamisel vähemasti pool saali kuulub lammutamisele. Küsimuse raskus seisab muidugi selles, kust raha saada, sest alla 25—30 miljonit senti ei ole mõeldagi ajakohase teatrimaja ehitamisele. Teatrijuhatus loodab igatahes, et hiljemalt kolme aasta pärast võidakse hooaeg avada juba uues majas.

Esiotsa tuleb aga leppida praeguste ruumidega ja seetõttu ka käesoleval aastal teostas teater üsna suuri remonte ja ümberehitusi. Ehitati juure uued näitlejate ruumid, sest senised olid nii kitsad, et peaaegu võimatu oli neisse inimesi ära paigutada. Uued ruumid, mis teatritele maksma läksid umbes 4000 krooni, võimaldavad hoopis lahedamat töötamist. Laval uuendati valgustusseadeldist, ja jalutussaali ehitati uus lagi, kohendati ja värviti ruume peaaegu igalt poolt. Kogu suvi käis maja juures kibe töö.

Ka sisuliselt suureneb ja laieneb teatri tegevus eeloleval hooajal tunduvalt. Selleks andis teatritele julgust möödunud hooaja suur menu, kus etenduste tulud ületasid eelarve rohkem kui kolmandiku võrra. Publikut käis 206 etendusel ligi 72.000 ja kassatulud olid Kr. 36.036.92 eelarves ette nähtud Kr. 22.800.— asemel.

Eeloleva hooaja eelarve võeti peakoosoleku poolt vastu kevadel ja see on tasakaalus Kr. 67.950.—, kusjuures ei saadud mööda puudujäägist Kr. 5.460.— ulatuses. Teater loodab selle katta osalt ehk kassatulude suurenemisega, osalt ka lisatoetustega. On kavatsatud anda hooaja jooksul vähemalt 235 etendust. Etendusi oleks siis nädalas 6—7. Et aga saavutada sellist etenduste arvu, selleks tuli teatril tunduvalt suurendada trupi koosseisu, milles on praegu 20 kindlapalgalist näitlejat ja peale selle kaks näitejuhti-näitlejat, lisaks sellele veel asjaarmastajad, koor ja tantsurühm. Seni-seist näitlejaist terve rida asus täie tööjõuga teatri teenistusse (Koppel, Vaag, Romot, Maivel), kuna uusi näitlejaid palgati juure kuus: H. Maldre-Malmsten, A. Rebane, S. Liiv, M. Lemberg-Varango, E. Pavlov-Parve ja E. Toona. Palkadeks on uues eelarves ette nähtud Kr. 35.440.—

Ka suurendatud koosseisu juures teatri töö eeloleval hooajal on pingelisem kui möödunud aastal, kuna ka uute lavastuste arv suureneb tunduvalt ja teater püüab erilist rõhku panna lavastuste korralikule ettevalmistusele. Praeguse koosseisu juures on enamasti võimalik kaht näidendit korraga õppida.

Käesolev hooaeg avati 22. augustil A. Mälgu „Öitseva merega“ A. Särevi dramatiseeringus ja lavastuses. Teise tänina tuli esietendusele 3. septembril Nõukogude autori M. Trigeri näidend „Õnnelik abielu“. 24. septembril esietendus A. Sepa uus näidend „Päikese poole“ ja neljandaks lavastuseks tuleb 22. oktoobril P. Põldroosi lavastusel esietendusele M. Raua „Kirves ja kuu“, millisest romaanist autor ise on valmistanud dramatiseeringu. Novembris valmib W. Shakespeare „Othello“ A. Särevi lavastusel, kes sellega tähistab ühtlasi oma näitejuhi tegevuse 10-aastast juubelit. Pärast seda tuleb töösse H. Vuolijõe uus näidend 1905. a. sündmusist „Põlev maa, Nõukogude Vene autori Pogodini „Aristokraadid“, Kunderi „Kroonu onu“ ümberkohendatult, Brecht-Weill'i „Kolme krossi ooper“, R. Janno hõimuroomaani „Metsmees“ dramatiseering, vanameistri Gogoli surematu jant „Kosjad“, R. Blaumanti rahvatükki „Sillamatsi rätsepäd“.

Hooaja algus Töölisteatri

Töölisteater võib 1936./37. hooaja algusega täiesti rahul olla. Kaks esimest lavastust — Mülk-Särevi „Öitsev meri“ ja M. Trigeri „Õnnelik abielu“ õnnestus kunstiliselt hästi, mida ka arvustus üksmeelselt märkis. Samuti ka aineliselt hooaeg algas rahuldavalt ja kassatulud on üle eelarve. Publiku suur poolehoid julgustas teatrit septembri keskpaigast alates etenduste arvu nädalas tõstma kahe võrra, nii et nüüd järjekindlalt antakse seitse etendust nädalas, s. t. iga päev peale eesmaspäeva, pühapäeval aga kaks etendust. Kuni 4. oktoobrini kujunes osavõtt etendustest ja kassatulud järgmisteks:

	Mitu korda mängit.	Vaatlejate arv:		Tulu etendustest:	
		Üldse	Keskm.	Üldse Kr.	Keskm. Kr.
1. A. Mülk ja A. Särev. „Öitsev meri“. Lavastus: Andres Särev	13	5.154	392	306.56	234.12
2. R. Török ja Th. Emöd „Tütarlaps tänaval“. Lavastus: Priit Põldroos	5	1.319	264	717.30	143.47
3. O. Luts ja A. Särev. „Tagahoovis“. Lavastus: Andres Särev	2	686	343	265.01	132.50
4. A. Korneitšuk. „Platon Kretšet“. Lavastus: Andres Särev	2	715	357	278.09	169.04
5. E. Vaigur. „Potilill ja karusammal“. Lavastus: Andres Särev	3	882	294	445.18	148.37
6. M. Triger. „Õnnelik abielu“. Lavastus: Priit Põldroos	9	2.999	333	1762.06	194.78
7. E. Vaigur. „Kraavihallid“. Lavastus: Andres Särev	3	1.204	401	504.60	168.20
8. A. Sepp. „Armastus ja maa“. Lavastus: Andres Särev	4	1.365	341	762.86	190.71
Kokku	41	14.324	350	7798.66	190.21

Saadtsaimatel tingimustel laenutate näidendeid

E. Haridusliidu

Teatritarvete laost

Tallinn, Uus tän. 2. Telefon 452-02.

Töölisteater 1935./36. hooajal

Publiku arvu ja kassatulude poolest kujunes 1935./36. hooaeg Töölisteatrile üksikute lavastuste suhtes järgmiseks:

	Mitu korda mängit:	Vaatilejaid:		Tulu etendustest:	
		Üldse	Keskm.	Üldse Kr.	Keskm. Kr.
1. Juhan Jaik. „Esiivanemate kuld“. Priit Põldroosi lav.	15	4.005	267	2.012,23	134,15
2. E. Vaigur. „Kraavihallid“. Andres Särevi lavastus. (Eelmisest hooajast.) . .	31	9.964	321	5.463,17	176,23
3. O. Luts ja A. Särev. „Tagahoovis“. Andres Särevi lavastus. (Eelm. hooajast.)	28	10.974	392	3.869,35	138,19
4. Teuvo Pakkala. „Parvepoisid“. Priit Põldroosi lavast. (Eelmisest hooajast.) . .	12	4.902	409	1.791,35	149,29
5. O. Luts ja A. Särev. „Vaike nurgake“. Andres Särevi lavastus	20	7.368	368	4.370,96	218,55
6. August Mäll. „Vaese mehe ututall“. Andres Särevi lav. (Eelmisest hooajast.) . .	7	3.007	429	1.137,27	162,47
7. Rudolf Török ja Thomas Emöd. „Tütarlaps tänaval“. Priit Põldroosi lavastus. .	34	12.487	367	7.008,33	206,13
8. Schubert-Berte. „Kolme neitsi kodu“. (Eelm. hooajast.)	1	195	195	100,58	100,58
9. Henrik Ibsen. „Peer Gynt“. Andres Särevi lavastus . .	15	5.729	382	3.584,05	238,94
10. E. Wilde ja A. Särev. „Mahtra sõda“. Priit Põldroosi lavastus	12	4.422	369	2.279,97	190,—
11. A. Kitzberg ja J. Sömm. „Kosjasõit“. Priit Põldroosi lavastus	14	3.919	279	1.881,65	134,40
12. Aleksander Korneitsuk. „Platon Kretšet“. Andres Särevi lavastus	11	2.942	267	1.675,99	152,36
13. Enn Vaigur. „Potilill ja Karusammal“. Andres Särevi lavastus	5	1.408	282	804,03	160,80
14. Oskar Luts. „Arusaamatu lugu“, „Kapsapea“ ja „Pärijad“. (Teatri õpperühma poolt.)	1	190	190	57,99	57,99
Kokku	206	71.512	347	36.036,92	174,93

Haloo sõber...

ma kuulsin, et rätsepmeistrid.. Max Johanson ja Poeg.. omavad meeldiva valiku inglise uudisriietest nii ülikonnale, kui palitule. Riidevalikul on abiks Johanson noorem, kes viibinud üle aasta Londonis praktikal.

Rätsepmeistrid

Max Johanson ja Poeg

Tallinn RATA SKA EVU 22. Tel. 432-89. (Uudislehe vastas)

SAMANIMELISTEGA PALUTAKSE MITTE ARAVAHETADA

Lugupeetud tarvitajad,

nõudke igalt poolt

P. K. „VÕIEKSPORT“ KESKMEIEREI

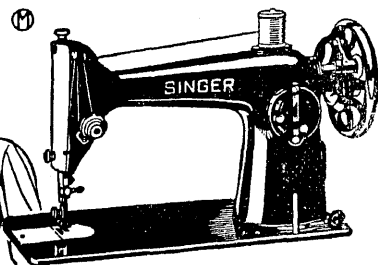
kõrgeväärtuslist piima ja piimasaadusi,
mis on üldist tunnustust leidnud.

P. K. „VÕIEKSPORT“ KESKMEIEREI

Tallinn, C. R. Jakobsoni tän. 14. Tel. 305-18 ja 308-64

Priit Põldroos

*Õmmelge
elektriga*

SINGER

SINGER MOOTOR

VOOLUKULU AINULT 1 1/4 SENTI TÖÖTUNNIS

SINGER ÕMBLUSLAMP

VALGUSTAB ÕIGELT TÖÖD JA KAITSEB SILMI

MAKSUTA ÕPETATAKSE

OSTIALE RYA-TÖÖD, NÕELUMIST MASINAL
JA TIKANDUST

MASINATE HINNAD

ALATES KR. 110.—

PÄEVALEHT

ON ISESEISEV, DEMOKRAATLIK JA ÜLERIIKLIKULT LEVINUIM AJALEHT.
SUURIM NING KASULIKUM KUULUTAMISE LEHT EESTIS.

»LASTE RÕÕM«

EESTI LOETAVAM
LASTE AJAKIRI

•
T. E. K. Ü.

GRAAFIKATÖÖSTUS

ON TÄIUSLIKUM TÖÖSTUS SEL ALAL
K O D U M A A L

TRUKIKODA
KÕITEKODA
TSINKOGRAAFIA
LITOGRAAFIA
OFFSETT-TRUKK

HINNAD KÕIGILE VASTUVÕETAVAD

•
SUURIMAD NING
TÄIELISIMAD

RAAMATU- JA KIRJUTUSMATERJALIDE KAUPUSED

KIRJANDUSE- JA PABERI-
LAOD EESTIS

TALLINNA EESTI KIRJASTUS-ÜHISUS

TALLINN, PIKK T. 2. OMA TELEF. KESKJ. 428-83

Herbert Tamm

**HERMAN
RÕIVAS**

KODUMAA
VABRIKUTE

**RIIDE
KAUPLUS**

MÜÜKSUUREL
JA VAIKSEL
ARVUL.

TALLINN ESTONIA PUISTEE 11

Enn Vaigur. „POTILILL JA KARUSAMMAL“. — Stseen I vatusesest

Lavastus: *Andres Särev*

Lavapilt: *Herbert Tamm*

E. GUNTHER

**TALLINN.
TARTU, VILJANDI.**

Akna- ja ukse-
kardinaid,

kardinaliiste, pesu-, voodi-
lina- ja käterätiriid, frotee-
linu, pikee ja tüllist voodi-
vaipu, päevasärgiriid jne.,
voovitab

suures valikus
soodsate hindadega

JOH. MESPAK'i

pesuriide- ja kardinakauplus

Suur Karja tänav 3
(Scheeli panga kõrval)

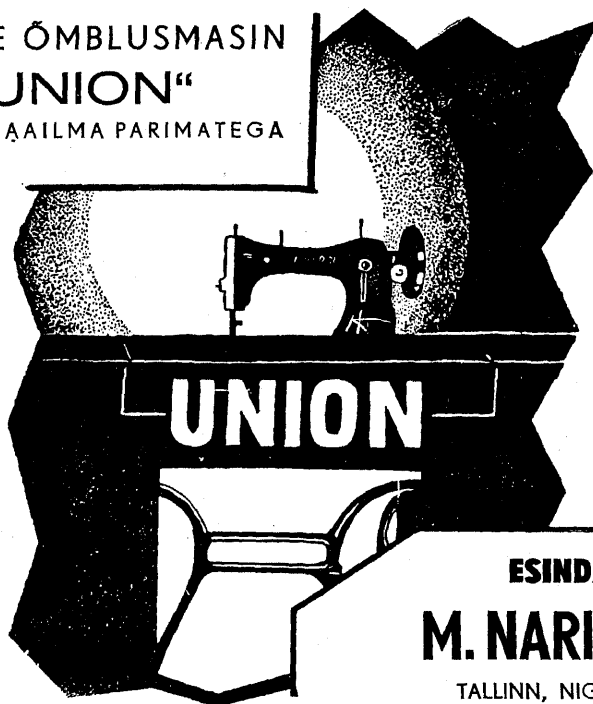

Helmi Tohvelman

Linda Saul

N. VENE ÕMBLUSMASIN
„UNION“
VÕISTLEB MAAILMA PARIMATEGA

ESINDAJA
M. NARITS & K^o

TALLINN, NIGULISTE 14

Enn Vaigur. „POTILILL JA KARUSAMMAL“. — Stseen III vaatusest
Lavastus: *Andres Särev* Lavapilt: *Herbert Tamm*

A/S

„EESTISIID“

VABRIKU LAOD:

Tallinn, Viru t. 5, tel. 447-87

Tallinn, Viru t. 14, tel. 443-97

Tallinn, Laadaplats 70

Tartu, Poe 2, telefon 10-17

Narva, Peetri plats 1

Viljandi, Tartu t. 1, telef. 30

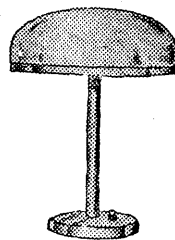
Petseri, Turupl. 17, telef. 1-19

MOODSAD RIIDED,

siidi, puuvillased, lõimed.

Müük en gros.

RESTID ja KUPONGID

ELEKTRISELTS

AEG

TALLINN, RAEKOJA PL. 4,

KODUKESKJAAM 428-15

Anna Tamm

TARVITAGE MAJAPIDAMISES:

SIDOL

metalli- ja aknapuhastajat

SIRAX

küürimispulbrit

LODIX

kingakreemi

SIGELLA

mop-polituuri

SIGELLA

poonimisvaha

SOPAL

plekkide kõrvaldamise
vedelikku

POLE PAREMAID!

VALMISTAJA: A-S. SIDOL COMPANY, TALLINN.

ARGE UNUSTAGE OMA

VARA JA ELU

KINDLUSTAMAST

LEIKS-MAJJA'S

HARJU 45, TALLINN

KODUKESKJAM

478-08

**A
s Frankonia**

Suurim klaasi eriäri Eestis.

◆
Igasugune ehitus- ja töötletud klaas,
peeglid, armatuurid,
ärde vaateaknad ja sisustus,
klaas-, metall-, puu-konstruktsioonid.

◆
Peakontor:

Pärnu mnt. 29,
telefonid 463-36 ja 469-07

DMIRWITZ JA POJAD

Klaas – portselan

ja muud

m a j a t a r b e d .

Tallinnas, Estonia pst. 13; Tartu mnt. 13
Tartus, Raekoja tänav 1

Eduard Koppel

Ruts Bauman

BALLIL JA

TEATRIS

% Q. Kilgase

RIIDED

Naha, jalanõude ja hobuseriistade kauplus

NIKOLAI BÖSTROV

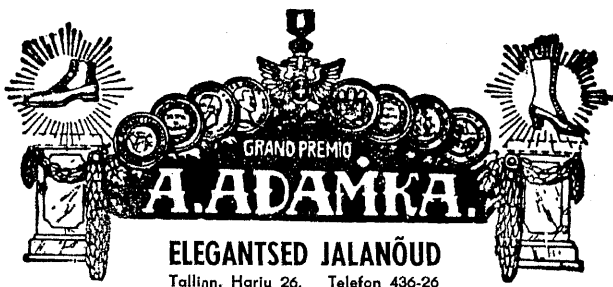
Tallinn, Veneturg 1. Kõnetraat 313-13.

NAHAKAUPADE SUURLADU

MÜÜK SUUREL JA VÄIKSEL ARVUL
TALLANAHAD, GRÜNVALDI – UNIONI JNE.
JALANÕUDE PEALIS- JA VOODRINAHAD
H O B U S E R I I S T A D
SADULSEPA JA KINGSEPTARBED
KALA- JA JAHIMEESTE JALANÕUD
KALOSSID JA BOTIKUD
V I L T J A L A N Õ U D

A-S. GLOBUS-UNION, PÕHJALA, QUADRAT

j.n.e. tehaste kaubad suurmüügi hindadega.

Elmar Torv'i

metsamaterjalide müügiladu

Tallinnas, Laulupeo 26. Tel. 304-10.

MÜÜB JA HOOVELDAB IGASUGUST
METSAMATERJALI.

Aleksander Teetsov

Lency Rõmmer

SUURIM JA TÄIUSLIKUM
RIIDEKAUBAMAJA

KÕIGE ODAVAMAD
PÄEVAHINNAD!

„LADU“

TALLINN, VALLI 4. KÕNETR. 450-23.

MÜÜK KA ORDERITE JÄRELE

Stseen „KOSJASÕIDUST“
A. Teetsov (Volmer Vomm) ja
A. Tamm (Kutsiku kõrtsinaine)

Stseen „KOSJASÕIDUST“. — E.
Koppel — Mulk ja L. Reial — Liisu

Valmisriiete äri

G. Salurand Sahkenberg

Tallinn, Pärnu mnt. 41
Kino „Kungla“ kõrval.

Suur valik
meeste ja naiste
üliriideid
ja
ülikondi.

Tellimiste vastuvõtmine.

Igaks hooajaks

daamidele ja härradele

UUSIMAS MUSTREIS

riidekaupu

soovitab

Julius Rosing

S. Karja 11. Tel. 445-84

Oskar Põlla

Made Varango

Roman Saad'i

jalanõudeäri

Maakri 4

Tallinnas

Kaitsemärk.

Kaitsemärk.

Kaitseb:

„KARU“ riidevärve

„INGO“ nahavärve

„PROTEIN“ mineraal
maalivärve

„KARU“ saapamääre (vedel)

„KARU“ saapatikke
jne. jne.

MÜÜGIL IGAL POOL.

Värvitööstus „KARU“

R. Török ja Th. Emöd. „TÜTARLAPS TÄNAVAL“

Lavastus: Priit Põldroos

Lavapilt: Herbert Tamm.

TÖÖRIISTU,
EHITUSTARBEID,
TERAS - RAUAKAUPU

pakub

soodsate
hindadega

JOH. KRAHE

TALLINN, NARVA MNT. 4.
Kõnetraat 308-93

KÜLASTAGE

PEETER PÕDER'i

VALMISRIIETEÄRI

KULLASEPA TÄN. 16

ALATI RIKKALIKUS VALIKUS

NAISTE

ja

MEESTE

VALMISRIIDEID.

Katrin Välbe

Hugo Maldre

A. PESUR'I

VALMISRIIETE JA RÄTSEPAÄRI
KULLASEPA TÄN. 7.

Rahuldab kõige nõudlikuma
telliija ja ostja.

•
Tellimisi täidetakse kiirelt
ja korralikult isiklikul
juhatusel.

•
Austusega A. PESUR

*Ka kõige
moodsam kleit*

ilma sinna juure sobivate
kingadeta ei ole ilus.

*Moodsaid kingi
igaks otstarbeks ostate muidugi*

jalanõude kauplusest

„Uranus“

Viru 10.

E E S T I S O N

AINULT ÜKS PILDILEHT JA

SEE ON

Nädal Pildis

SELLES LEIATE PILTE NÄDALA
SÜNDMUSTIKUST JA PALJUST
MUUST KUNSTIPÄRASES VASE-
SÜGAVTRÜKIS. SÕNALISES OSAS
ESINEVAD EESTI P A R E M A D
S U L E M E H E D

„NÄDAL PILDIS“ ILMUB
NELJAPÄEVITI

MÜÜGIL KÕIKJAL

TOIMETUS JA TALITUS
S. TARTU 49. TELEFON 304-22

Johannes Romot

Linda Reial

U/Ü „EMLO“

Tallinn, Ala tän. 10. Telefon 451-08

Soovitab kõrges headuses:
konjakeid, napse, likööre, whiskeyt

Uudis . . .
Kirsiliköör karahvinides.

N
A
I
S
T
E

ja

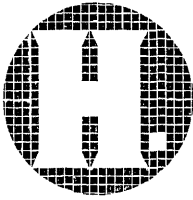
M
E
E
S
T
E

VALMISRIIETEÄRI

B. Rubanowič

HARJU 22/24. TEL. 436-95

LAAS

Pagari- ja
kondiitriäri

Tallinnas, Vana Posti 7
Telefon 446-57

SOOVITAN oma tööstusest üldiselt
tunnustatud hästimaitseid

šokolaadi kompekke, torte,
kooke, küpsiseid ja iga-
suguseid saia valmistatud
parimaist toorainest

PALUN KÕIKI KÜLASTADA,
ET ASJAS ISE VEENDUDA

Austusega **H. Laas**

RESERVEERITUD

TALLINNA LINNAPANK

Suur ja Väike Karja 7/2. Tel. oma keskjaama nr. 426-75

Toime tab kõiki pangaoperatsioone sise- ja välismaal

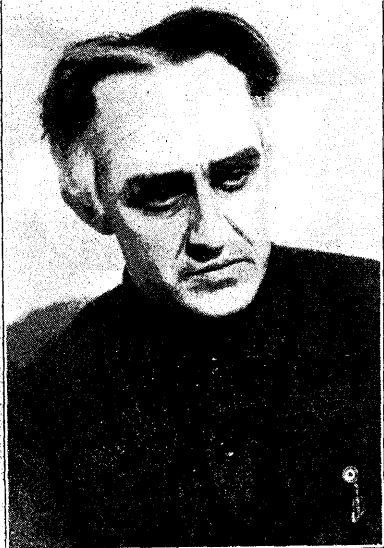
TALLINNA PUUVILLARIIDE KAUPLUS

JOH. LAIDNA

TALLINN, VÄIKE KARJA 12. TELEFON 445-48.

Alati laos saadaval Eesti Vabariigi lipud, villased ja puu-
villased, mitmes suuruses.

Hugo Maldre
Vartan Džaparidžena
„Õnnelikus abielus“

Enn Toona

MEELDIVA VALIMUSE TAGAB

RIIETUS, VALMISTATUD

A/S. «TIEKLA»

TALLINNA KAUPLUSED:

SUUR KARJA 15

PÄRNU MNT. 6

RIIDKAUPLUSTEST

JÄLGIGE UUDISVALJAPANEKUID MEIE KAUPLUSTE VAATEAKENDEL

A. Korneitšuk. „PLATON KRETŠET“

Lavastus: *Andres Särev*

Lavapilt: *Herbert Tamm*

Moodsamaid hooaja uudiseid

SIIDI • VILLASEID JA PUUVILLA-
SEID RIIDEID • PESU • KÖLA-
PITSE • SPORDITRIKOOSID J.N.E.

SOOVITAB RIKKALIKUS VALIKUS

A.-s. „*Rauaniit*“

TALLINN, PÕHJA PUIESTEE 7.

NÕUDKE MEIE KAUPU!

Alfred Rebane

Olly Jürisson

RIIDEKAUPLUS

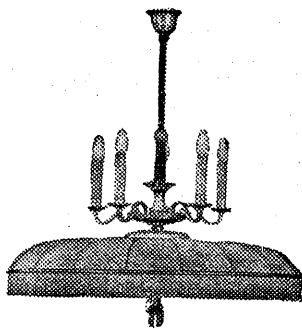
B. VOLGA
&
H. PALM

TALLINNAS
VALLI 8

ümbarnimetatud

PÄRNU MNT. 4

Suurim valik odavate hindadega
siidi-, villaseid-, puuvillaseid
ja mööbliriideid.

ELEKTRISELTS

AEG

TALLINN, RAEKOJA PL. 4,
KODUKESKJAAM 428-15

Suurimad paberikaupade, kirjutustarbeta ja raamatute laod Eestis.

Kirjastusühisus

„**RAHVAÜLIKOO**L“

Tallinnas,

Harju tänav 48, omas majas. Telefon 444-30.
Pärnu maantee 10, pangamajas. Telefon 446-67.

Meie suurlaad võimaldavad iga teie soovi täitmist kiirelt ja odavalt.

Õperaamatuid,
koolitarbeid
ilukirjandust

leiate alati

K.K.Ü. »Töökool'is«

Tallinn, Pärnu mnt. 17, telef. 462-56

A/s. „Vill“

Narvas ja Tallinnas

Kõnetraadid: 476-49; 450-39

Nõudke igast parimast ärist
meie värviehtsaid kleidi-,
ülikonna- ja
mantliriideid.

VALMISTAME AINULT KVALITEET KAUPA!

Esindus ja vabriku ladu:

Tallinn, V. Karja 12.

Teatr'i sõbrad, nenduke
HINNATA.

REKLAAMBROŠÜÜRE

Uudisnäidendeid
ilmunud suures valikus

Tavet Mutsu
TALLINN, VENE T. 6, TEL. 445-94

Enn Parve

Salme Liiv

KULUDE KOKKUHOID
ON TEIL KINDLUSTA-
TUD KUI KANNATE

„PÕHJALA“

KALOSSE JA BOTIKUID

O. Luts ja A. Särev. „TAGAHOOVIS“

Lavastus: *Andres Särev*

Lavapilt: *Herbert Tamm*

ELEKTRIARMATUURID ELU-
SÖÖGI-, MAGAMISTUBATES-
SE, KABINETTIDESSE. ELEK-
TRIKEEDUNÕUD-, PLIIDID-,
AHJUD. IGASUGUSED INS-
TALLATSIOON MATERJALID,
MOOTORID, HÕOGLAMBID,
VASKPLEKK, TAKISTUS-
TRAADID. BAKELIIDI PRES-
SIMINE. OMAD TÖÖKOIAD.

O/Ü. TILGA & Ko

TALLINN, HARJU 23,
TELEFON 467-98.

NÕUANDED,

KALKULATSIOONID.

Paul Maivel

Helmut Vaag

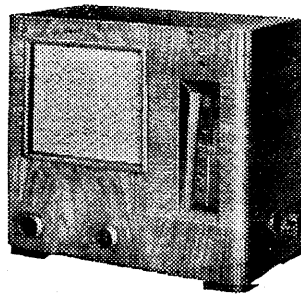

Nüüd juba ka „**Körting**“ kvaliteet
saadusi Kr. 215.- hinnas saadaval.

Ainuesindaja Eestis:

Tallinna Manufaktuur & Kaubanduse A/S.

Raadio-Ladu

Tallinnas, Teenri t. 1. Raekojapl., Jegorovi majas. Tartus: Võidu t. 19.
Postkast 231. Tel. 426-56.

KÕIKI HOOAJA KODU-
JA VÄLISMAA RIIDE-
KAUPU SUURES
VALIKUS

SOOVITAB

H. GUTKIN

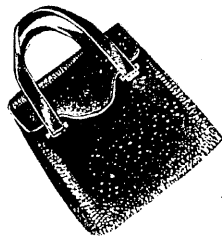
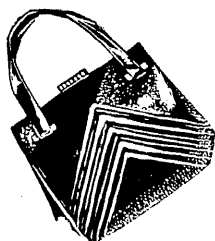
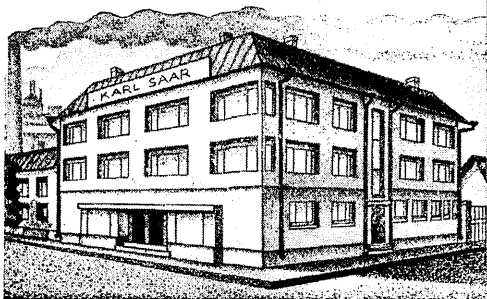
INGLIS MAGASIN

TALLINN, VIRU 4
POSTKAST 272 · TEL. 436-46

Eesti suurim
klaveritööstus

KARL SAAR

Tallinnas, Liivalaia 64.
Telefon 457-01

J. Tallikas

Tööstuse kauplus Uue tänava alul

Vana Viru 5. Tel. 447-94

Olga Adorf

Vidrik Gutman

P I L T V Õ I F O T O ?

Fotoks võib iga materjali tarvitada. Kui aiga pille soovitakse, siis valib asjatundja **HAUFF**-filme ja plaate, sest nad on 2-kordse peenteralise emulsiooniga, mis tasandab valgustuskõikumisi. Nad on täiesti valgustus tarata kaetud tagakülje tõttu, suure valgustusvõimega ja annavad ka tumedates varjudes veel värvivarjatsioone.

- Ultra 18/10⁰ din = ca. 28 Sch.
- Pancola 17/10⁰ din = ca. 25 Sch.

Kõik ülesvõtted Töölisteatri kavas on tehtud **Hauff** plaatidel.

ELEKTROTEHNIKA TÖÖSTUS

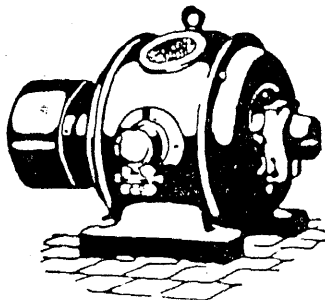
„VÕIME“

Tallinn, Lai tän. 36-b. Telefon 444-53

Elektrotehn. tarbeid ostate soodsamini

V. Engel'i juurest.

Tallinn, Pikk tän. 39, telef. 444-53

R. Török ja Th. Emöd. „TÜTARLAPS TÄNAVAL“
K. Välbe (Stella) ja A. Tamm (Goscherl)

A. NAAP & J. HORM

KLEIDID,
PLUUSID,
RIIDEKAUBAD,
PUDUKAUBAD
ESTONIA ALL Nr. 3

ÜLIKONNA-
MANTLI-
KLEIDI- JA
PESURIIDED
URLA MAJAS
PÄRNU M. 6
(VALLI TÄN. 10)

! ALATI SUUR VALIK UUDISKAUPADEST !

Foto

Parikas
TALLINN

meisterfotograafid.

Kuninga 1

Avatud ärip. kella 9–5, pühap. kella 11–2.

A-S. Esimene Eesti Põlevkivitööstus

endine

RIIGI PÕLEVKIVITÖÖSTUS

SUURIM PÕLEVKIVI- JA ÕLITÖÖSTUS EESTIS

ÜHATUS JA MÜÜGIBÜROO:

Tallinn, Valli 4-3.

Telegrammi aadress: „Peapõlevkivi“

Telefonid: 450-85,

474-76

ja

450-62

KAEVANDUSED, ÕLI- JA BENSIINIVABRIKUD:

Kohtla - Järvel ja Kukrusel.

ÕILAJD:

Tallinna sadamas, telefon 309-07.

BENSIINIAAMAD:

Tallinnas, Kohtla-Järvel.

Põlevkivi kütteks; toorõli; kütteõli; bensiin, mootorpetrooleum; mootornafta; diiselnافتa; rasked õlid; Bituumen (Estobitumen) ja asfalt-emulsioon teede tegemiseks, katusepabivabrikutele ja isolatsioonitöödeks; maanteeõli teede tolmu sidumiseks; immutusained „Fenolaat“, „Estokarbolineum“ ja immutusõlid puu konserveerimiseks; viljapuu-karbolineum viljapuude pitsimiseks; putukamürk „Puttox“; katuselakk (katusetõrv); raualakk (asfalt-lakk) ja asfalt-mastiks.

TOIMETAB KÕIKI
PANGA
OPERATSIOONE

OSTAB JA MÜÜB
VÄLISRAHA JA IGA-
SUGUSEID KINDLA-
PROTSENDILISI
VÄÄRTPABEREID

Ü.K. Eesti Rahvapank

TALLINN, S. KARJA Nr. 19
TELEFON 425-55

KÖRVER

Lauke

SOKOLAAD KOMPVEKID KAKAO

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AS